

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

фармацевтичний факультет
кафедра соціальної фармації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **«ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ РИНКУ
ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ»**

Виконав: здобувач вищої освіти групи

226 Фм19(5,5з)-01а

спеціальності 226 Фармація, промислова
фармація

освітньої програми Фармація

Анна СТЕГНІЙ

Керівник: доцент кафедри соціальної фармації,

к. фарм. н., доцент

Вікторія МІЩЕНКО

Рецензент: доцент кафедри менеджменту,

маркетингу та забезпечення якості у фармації

к. фарм. н., доцент

Світлана ЖАДЬКО

Харків – 2025 рік

АНОТАЦІЯ

Проведено дослідження головних тенденцій та факторів впливу на розвиток ринку дитячого харчування в Україні. Оглянуто терміни, класифікацію, вимоги до складу, умови до реклами дитячого харчування. Проаналізовано фізичну доступність асортименту дитячого харчування. Проведено дослідження асортименту вітчизняних виробників дитячого харчування. Робота викладена на 52 сторінках, складається з вступу, експериментальної частини, загальних висновків, 7 таблиць й 21 рисунків, 35 літературних джерел, з яких 9 іноземні, додатків.

Ключові слова: дитяче харчування, фізична доступність, асортимент вітчизняних виробників

ANNOTATION

The main trends and factors influencing the development of the baby food market in Ukraine are studied. The terms, classification, requirements for the packaging, conditions for advertising of baby food are reviewed. The physical availability of baby food assortment is analyzed. A study of the assortment of domestic baby food producers is carried out. The work is set out on 52 pages, consists of an introduction, experimental part, general conclusions, 7 tables and 21 figures, 35 literary sources, including 9 foreign ones, and appendices.

Key words: baby food, physical availability, assortment of domestic producers

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ПРОДУКТІВ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ	8
1.1 Терміни, за допомогою яких продукти дитячого харчування класифікуються за своїм призначенням і складом	8
1.2 Законодавчі акти, що регулюють ввезення та реалізацію продуктів дитячого харчування в Україні	12
1.3 Вимоги до складу продуктів дитячого харчування	16
1.4 Умови до реклами дитячого харчування, санкції за порушення вимог законодавства в сфері безпеки та якості дитячого харчування	20
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РИНКУ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ	24
2.1 Огляд тенденцій розвитку дитячого харчування в світі та Україні	24
2.2 Дослідження фізичної доступності дитячого харчування	28
2.3 Загальний огляд вітчизняних виробників дитячого харчування	34
Висновки до розділу 2	39
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ	40
3.1 Аналіз чинників, які впливають на розвиток дитячого харчування: зростаючий попит на здорову продукцію в категорії дитячого харчування, демографічна криза населення України	40
3.2 Дослідження показників, що мають вплив на розвиток дитячого харчування	43
3.3 Аналіз факторів, які мають вплив на обіг у сфері дитячого харчування: ..	47
Висновки до розділу 3	49

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	53
ДОДАТКИ.....	58
ДОДАТОК А.....	59
ДОДАТОК В.....	64

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ГМО – генетично модифікований організм

ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я

ВВП – Валовий внутрішній продукт

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я

ТОВ П – товариство з обмеженою відповідальністю з іноземними інвестиціями

млрд – мільярд

ЄС – Європейський Союз

ANTS – NATIONAL INTERESTS ADVOCACY NETWORK

UBA – Ukrainian Business Award

ВСТУП

Дитяче харчування — це харчовий продукт, який розроблений для забезпечення дієтичних потреб дітей грудного та раннього віку. До дитячого харчування відносяться продукти для дітей віком до 3 років. Сьогодні питання повноцінного дитячого харчування займає провідні позиції. У перші дні життя дитина повинна отримувати всі умови для здорового росту і розвитку. Важливою запорукою вибору повноцінного дитячого харчування є впевненість у його якості, збагаченості вітамінами, поживними речовинами та мікроелементами.

Варто зазначити, що вітчизняний ринок дитячого харчування в останні роки активно розвивається. Однак існують основні фактори, які стримують розвиток ринку дитячого харчування: зменшення народжуваності та зниження доходів споживачів, та загальна демографічна ситуація в суспільстві. Забезпечення якості виробництва та обігу дитячого харчування – це ланцюговий процес, який здійснюється виробниками дитячого харчування на всіх етапах виробництва: від оцінки якості сировини до реалізації дитячого харчування кінцевому споживачеві.

Ринок дитячого харчування в Україні має велику кількість гравців і є досить конкурентним завдяки технологічному розвитку. Однак через воєнний стан в останні роки на полицях аптек та магазинів більшість становить імпортна продукція. Вітчизняна продукція все більше відходить на другий план. Це пов'язано з низкою факторів: міжнародні іноземні компанії отримали переваги завдяки потужностям своїх виробництв та стабільності ланцюгів поставок; іноземні виробники також виділяють значну частку своїх бюджетів на маркетингові комунікації; сьогодні іноземне дитяче харчування постачається в Україну в якості гуманітарної допомоги. В таких умовах вітчизняним виробникам складно конкурувати, що робить актуальним дослідження сучасних тенденцій розвитку ринку дитячого харчування на вітчизняному внутрішньому ринку.

Серед українських науковців зазначеною проблемою займалися багато вчених. Проблемні питання щодо розвитку ринку дитячого харчування в Україні та шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання їх виробництва та обігу досліджувала у своїх працях Колбіна Н. Г. Науковці Должанський І. та Вороніна Г. вивчали розвиток індустрії дитячого харчування в Україні та світі, який характеризується зростанням потреби в натуральних продуктах дитячого харчування, збільшенням попиту на них та імпортозалежності в нашій країні.

Актуальність теми. Безперечно, найкращим варіантом харчування для новонароджених є грудне молоко, саме в ньому для дитини містяться корисні поживні речовини необхідні для росту та розвитку. Однак, коли грудне молоко недоступне або коли жінка вирішує не годувати грудьми, дитяче харчування, вироблене компаніями-виробниками, є незамінним. Сучасна державна політика в країні спрямована на створення умов для здорового та повноцінного дитячого харчування як одного з головних чинників розвитку здорового покоління. Тому визначення сучасних тенденцій розвитку ринку дитячого харчування в Україні є актуальним питанням сьогодення.

Мета дослідження: провести аналіз сучасних проблем та дослідити тенденції, що склалися на ринку дитячого харчування в Україні.

Згідно з метою кваліфікаційної роботи встановлені наступні **завдання дослідження:**

- провести огляд тенденцій розвитку дитячого харчування в світі та Україні;
- оглянути сучасні складові вітчизняного ринку дитячого харчування;
- повести аналіз поточного стану та тенденцій ринку дитячого харчування в Україні;
- проаналізувати фізичну доступність дитячого харчування на онлайн-сервісі Tabletki.ua;
- дослідити фактори впливу на подальший розвиток вітчизняного ринку дитячого харчування.

Об’єкт дослідження – ринок дитячого харчування в Україні.

Предмет дослідження: торгові марки та торгівельні назви дитячого харчування вітчизняних та закордонних виробників; онлайн-сервіс Tabletki.ua; законодавчі та нормативно-правові акти стосовно обраної тематики; статистичні дані щодо демографічного стану в Україні та інш.

При дослідженні у ході виконання кваліфікаційної роботи були використані наступні **методи:** системного аналізу, статистичний, моделювання, порівняльний аналіз і прогнозування, графічний.

Практичне значення отриманих результатів полягає у проведенні досліджень щодо факторів, що мають вплив на розвиток вітчизняного ринку продуктів дитячого харчування.

Апробація результатів дослідження і публікації: за результатами виконання кваліфікаційної магістерської роботи опубліковано міжнародні тези (додаток А) та отримано сертифікат ((додаток В):

Назаркіна В.М., Міщенко В.І., Стегній А.С. Огляд асортименту сумішей для дітей з непереносимістю лактози. *Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів: матеріали X наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяченої пам'яті зав. каф. управління та економіки фармації з технологією ліків, д-ра фарм. наук, проф. Т.А. Грошового (17 – 18 жовтня 2024 р.). – Тернопіль : ТНМУ, 2024. – С. 235-236.*
URL: <https://surl.li/cunytX> [14].

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота традиційно складається зі вступу, у першому розділі представлено теоретичний аналіз, другий розділ кваліфікаційної роботи присвячено статистичним джерелам інформації, третій розділ містить експериментальні дослідження, загальні висновки, список використаних літературних джерел, додатки. Робота викладена на 52 сторінках, з яких Додатки складають 6 сторінок, 7 таблиць і 21 рисуноків, а також 35 літературних джерел (9 з яких іноземні джерела).

РОЗДІЛ 1. ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ПРОДУКТІВ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ

1.1 Терміни, за допомогою яких продукти дитячого харчування класифікуються за своїм призначенням і складом

У 21.10.2021 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу». У зазначеному Законі приведено термінологічне визначення «дитяче харчування — харчовий продукт, призначений для задоволення потреб дітей грудного та раннього віку у поживних речовинах і енергії, у тому числі вода для дитячого харчування» [18]. На рис. 1.1 наведено терміни та їх визначення, що використовуються у сфері дитячого харчування відповідно до Закону [18].

дитяча суміш для подальшого годування

- дитяче харчування, призначене для годування дітей грудного віку, що є основною рідкою складовою раціону під час введення продуктів прикорму у процесі поступового урізноманітнення раціону

дитяче харчування на основі зернових

дитяче харчування, призначене для задоволення харчових потреб здорових дітей грудного віку в період їх відлучення від грудного годування та здорових дітей раннього віку - як доповнення до раціону та/або для поступової адаптації до звичайних харчових продуктів, що належить до однієї з таких категорій

дитяча суміш початкова

дитяче харчування, призначене для годування дітей грудного віку протягом перших місяців життя, що повністю забезпечує всі потреби дитини у поживних речовинах і енергії до моменту введення продуктів прикорму

Рис. 1.1 Терміни та їх визначення, що використовуються у сфері дитячого харчування

Україна є невід'ємною частиною міжнародної спільноти, яка прагне приєднатися до Європейського Союзу (ЄС) та стати активним учасником глобальних економічних процесів. Тому було внесено зміни термінології до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері дитячого харчування у відповідність із вимогами законодавства ЄС (табл. 1.1) [17].

Таблиця 1.1

**Ключові терміни та їх визначення, що вживаються у сфері
дитячого харчування**

Термін	Поняття
вода для дитячого харчування	вода питна, спеціально оброблена для споживання дітьми грудного та раннього віку, призначена для приготування дитячого харчування та пиття
дитяча суміш початкова	дитяче харчування, призначене для годування немовлят протягом перших місяців життя, яке повністю задовольняє всі потреби дитини в поживних речовинах та енергії до моменту введення прикорму
продукт прикорму	дитяче харчування, призначене для задоволення потреб у харчуванні здорових немовлят у період відлучення від грудей та здорових дітей раннього віку як доповнення до раціону харчування та/або для поступової адаптації до звичайного харчування. Параметри безпеки та окремі показники якості, встановлені для продуктів прикорму, не поширюються на дитяче харчування на основі злаків, якщо інше не передбачено законодавством про безпеку та окремі показники якості харчових продуктів

Дитяче харчування – досить велика і різноманітна група товарів. Асортимент продукції включає три категорії продуктів, призначених для штучного вигодовування (замінники материнського молока), прикорму та лікувально-профілактичного харчування (дієти) (рис. 1.2). Кожна група має певну вікову аудиторію і виготовляється на основі молока, овочів, фруктів, ягід, круп (різноманітні каші, а також дитячі макаронні вироби та печиво швидкого приготування), м'яса та риби. Поділ дитячих товарів, представлених на вітчизняному ринку, на асортиментні групи наведено на рис. 1.2 [3, 4].

Рис. 1.2 Асортиментні групи на ринку продуктів дитячого харчування

Серед продуктів прикорму виділяють чотири головні категорії дитячого харчування: суміші, каші, пюре, соки (рис. 1.2). Слід зазначити, що дитячі каші бувають: однокомпонентні; із декількох злаків; із додаванням фруктів, ягід;

молочні; безмолочні. Соки також бувають однокомпонентні та з декількома основними складниками [3, 4, 6].

У своїх дослідженнях науковці поділяють ринок дитячого харчування на 4 основні сегменти (рис. 1.3) [7]. Найбільший з них – продукти на основі молока, так звані замінники грудного молока. Ці продукти в основному використовуються для харчування дітей від народження до 6 місяців. За даними джерел, на цей сегмент припадає 64% від загального обсягу продажів. Другий сегмент - консервована продукція (соки, муси, пюре, овочеві, фруктові та м'ясні консерви). Ця категорія також велика з точки зору торгових марок, на неї припадає 20% від загальної кількості продуктів. Останній сегмент – сухі сніданки у вигляді пластівців, подушечок і крекерів – займає 11%. Слід зазначити, що сухі сніданки у вигляді подушечок виготовляються зі злаків і широко використовуються в раціоні дитячого харчування як перекус для малюків між основними прийомами їжі. Четвертий сегмент – «інше» – становить лише 5% і включає воду, що використовується як питна та для приготування їжі [7].

Рис. 1.3 Розподіл ринку дитячого харчування на сегменти (за даними науковців Должанського І. З. та Вороніної Г. О)

1.2 Законодавчі акти, що регулюють ввезення та реалізацію продуктів дитячого харчування в Україні

Як відомо, що дитяче харчування – це продукт, який був введений Міністерством охорони здоров'я як спеціальне дієтичне харчування, з метою забезпечення дітини раннього й грудного віку необхідними харчовими компонентами. Продукт відноситься до категорії дитячого харчування, якщо він призначений для дітей до 3-х років [3].

Відповідно до Закону України «Про дитяче харчування», ця категорія харчових продуктів повинна мати «Висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи». Це основний законодавчий акт, який регулює ввезення та реалізацію продуктів дитячого харчування в Україні [2].

Перед ввезенням дитячого харчування в Україну необхідно переконатися, що склад, призначення та рекомендовані добові норми відповідають вимогам національного законодавства. До таких вимог належать:

- мінімальні та максимальні значення вмісту вітамінів і мінеральних речовин у продукті, що розраховуються на підставі RDI (recommended daily intake);
- перелік заборонених харчових добавок (Е-індекс);
- призначення продукту (показання до застосування);
- визначення вікової категорії споживача.

Дитяче харчування, що раніше не ввозилося на територію країни, підлягають реєстрації. До вимог щодо маркування продукції відносять: на етикетці необхідно містити термін придатності, склад, дозування, дані про виробника [4, 7].

Для отримання висновку/звіту санітарно-епідеміологічної експертизи на відповідність санітарному законодавству. на дитяче харчування необхідно надати пакет документів:

- інформацію про якість та безпеку продукту;

- надати макет етикетки;
- отримати протокол випробувань продукції [2].

Видача самого висновку/звіту санітарно-епідеміологічної експертизи здійснюється на ім'я компанії-заявника, яка проводить сертифікацію, та може бути як резидентом, так і нерезидентом України. Термін дії висновку - 5 років. Для продовження терміну проводиться процедура аналогічна нової і видається на наступні 5 років [2].

Слід зазначити, що на підставі низки національних законодавчих актів текст для маркування дитячого харчування розробляється і затверджується (підтверджується) експертами компетентних органів. Також зміни в тексті маркування вимагають повторного затвердження тексту [19].

Сертифікат відповідності якості дитячої продукції – це документ, в якому незалежна уповноважена експертна організація підтверджує, що товар для дітей є безпечним для використання та відповідає вимогам законів, технічних регламентів, тощо.

Як відомо, що дитяче харчування – це продукт, який був введений Міністерством охорони здоров'я як спеціальне дієтичне харчування, з метою забезпечення дітини раннього й грудного віку необхідними харчовими компонентами. Продукт відноситься до категорії дитячого харчування, якщо він призначений для дітей до 3-х років [2].

Відповідно до Закону України «Про дитяче харчування», ця категорія харчових продуктів повинна мати «Висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи». Це основний законодавчий акт, який регулює ввезення та реалізацію продуктів дитячого харчування в Україні [2].

Перед ввезенням дитячого харчування в Україну необхідно переконатися, що склад, призначення та рекомендовані добові норми відповідають вимогам національного законодавства. До таких вимог належать:

- мінімальні та максимальні значення вмісту вітамінів і мінеральних речовин у продукті, що розраховуються на підставі RDI (recommended daily intake);
- перелік заборонених харчових добавок (Е-індекс);
- призначення продукту (показання до застосування);
- визначення вікової категорії споживача [2, 10].

Дитяче харчування, що раніше не ввозилося на територію країни, підлягають реєстрації. До вимог щодо маркування продукції відносять: на етикетці необхідно містити термін придатності, склад, дозування, дані про виробника.

Для отримання висновку/звіту санітарно-епідеміологічної експертизи на відповідність санітарному законодавству, на дитяче харчування необхідно надати пакет документів:

- інформацію про якість та безпеку продукту;
- надати макет етикетки;
- отримати протокол випробувань продукції.

Видача самого висновку/звіту санітарно-епідеміологічної експертизи здійснюється на ім'я компанії-заявника, яка проводить сертифікацію, та може бути як резидентом, так і нерезидентом України. Термін дії висновку - 5 років. Для продовження терміну проводиться процедура аналогічна нової і видається на наступні 5 років [2].

Слід зазначити, що на підставі низки національних законодавчих актів текст для маркування дитячого харчування розробляється й затверджується (підтверджується) експертами компетентних органів. Також зміни в тексті маркування вимагають повторного затвердження тексту.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу» використання певних позначень у маркуванні молочних сумішей дитячих молочних сумішей для першого та подальшого

годування на дитячі молочні суміші для початкового та подальшого годування [18]. Приклади написів, які заборонено використовувати приведено у табл. 1.2. Відомо, що діти часто страждають на целіакію — аутоімунне захворювання тонкого кишечника. Воно виникає переважно у дітей через генетичну схильність. Симптоми захворювання включають біль і дискомфорт у животі, хронічні запори або діарею. Тому заборонено вказувати в маркуванні дитячих сумішей для початку і дитячих сумішей для подальшого годування слова «целіакія» і «глютен». Загалом, використання глютенівмісних інгредієнтів у таких харчових продуктах заборонено, і таке маркування може вводити споживачів в оману.

Таблиця 1.2

Заборонні написи зазначення в маркуванні дитячих сумішей початкових та дитячих сумішей для подальшого годування

Заборонні написи		
«без глютену»	«з дуже низьким вмістом глютену»	«підходить для осіб з непереносимістю глютену»
«підходить для осіб, хворих на целіакію»	«спеціально розроблено для осіб з непереносимістю глютену»	«спеціально розроблено для осіб, хворих на целіакію»

Крім того, відповідно до зазначеного Закону у маркуванні, представленні дитячого харчування у презентаціях щодо введення в обіг дитячих молочних сумішей, та пов'язаній з ним рекламі, а також у маркуванні дитячих молочних сумішей для подальшого годування не допускається використання малюнків або фотографій немовлят, інші зображення або повідомлення, які ідеалізують такі харчові продукти, спонукаючи споживачів до здійснення покупки саме цього продукту [18].

1.3 Вимоги до складу продуктів дитячого харчування

Здорове харчування для дітей має низку важливих принципів, яке базується на наступних складових:

- відповідність енергетичної цінності раціону добовим енергетичним витратам;
- збалансованість харчових речовин;
- режим приймання їжі [6, 7, 16].

Як відомо, що до складу промислових продуктів дитячого харчування не входять наступні компоненти:

- консерванти;
- штучні барвники;
- ароматизатори;
- підсолоджувачі, які є ідентичні натуральним, або підсилювачі смаку [6, 7, 16].

Також кількість жирів і вуглеводів у продуктах дитячого харчування суворо регламентована.

Основними показниками збалансованого раціону для дітей є добове споживання білків, жирів і вуглеводів. З віком частка вуглеводів поступово зростає. Для малюків це співвідношення становить 1:1:3, а для дошкільнят (4-6 років) - 1:1:4,5. Для здорового харчування для дітей має режим чи час прийняття їжі. Кожна сім'я має свій розпорядок дня, але для дитини важливо організувати правильний режим. Рекомендований режим харчування для дітей до 1 року - 6 разів на добу, дошкільнята - 5 разів, школярі - 4 рази [11].

Відповідність енергетичної цінності дитячого раціону добовим енерговитратам вимагає надходження достатньої кількості кілокалорій, яка повинна бути строго збалансована з їх витратою. Відповідно до Наказу МОЗ України №1073 від 03.09.2017 р. «Про затвердження норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах та енергії», добові потреби дітей у білках, жирах, вуглеводах наведені в табл. 1.3 [18].

Таблиця 1.3

Добові потреби дітей у білках, жирах, вуглеводах та енергії

Вікова категорія	Енергія, ккал	Білки, г		Жири, г	Вуглеводи, г
		загальна кількість	тваринні		
0-3 місяці*	120	2,2	2,2	6,5	13
4-6 місяців*	115	2,6	2,5	6,0	13
7-12 місяців*	110	2,9	2,3	5,5	13
1-3 роки	1385	53	37	44	194
4-6 років	1700	58	41	56	240

*Для дітей 0-12 місяців життя добову потребу наведено з розрахунку на 1 кілограм маси тіла

Грудне молоко містить важливі вітаміни (жиророзчинні А/Д/Е/К водорозчинні С/В1-В2-В6-В12, фолієва кислота, В7 (біотин), В5 (пантотенова кислота), ніацин) та мінерали (натрій, хлор, фосфор, кальцій, магній, залізо калій, цинк йод), які сприяють формуванню міцних кісток й здорової шкіри. Також грудне молоко містить антитіла (специфічні імуноглобуліни, специфічні імунні комплекси, імунні клітини крові, протизапальні речовини, олігосахариди грудного молока), які допомагають захистити дитину від інфекцій та хвороб, що робить імунну систему дитини сильнішою [21]. Слід підкреслити, що жодна дитяча суміш не може замінити грудне молоко. Для малюка не існує нічого кориснішого за грудне молоко. Адже його природний склад справді унікальний, а кожен компонент виконує особливу функцію.

Як свідчать літературні джерела з надання первинної медико-санітарної допомоги, що в перші 6 місяців життя малюк отримує виключно грудне молоко або суміш. Але в певний час настає період, коли треба вводити прикорм для малечі. В Україні дитячі лікарі підтримують рекомендації ВООЗ щодо грудного вигодовування і введення прикорму з 6 місяців життя дитини, як правило починають з 60 г (табл. 1.4) [21]

Таблиця 1.4

Норми прикорму дитини з 6 місяців життя

Прикорм, пюре	6 міс	7 міс	8 міс	9 міс	10-12 міс
Овочі	50-100 г	150 г	170 г	180 г	200 г
Фрукти	40-50 г	50-70 г	50-70 г	80 г	90-100 г
Каші	50-100 г	100-150 г	100-150 г	180 г	200 г

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу» у табл. 1.5 наведено перелік інгредієнтів, заборонених для виготовлення дитячого харчування [17].

Таблиця 1.5

**Інгредієнти, які забороняється використання харчових продуктах
для дитячого харчування**

Зокрема інгредієнтів	Назва інгредієнтів
1	2
	1) ароматизатори
окрім 	– ванілін, етилванілін і ванільний екстракт; – ароматизатори, для яких законодавством про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів не передбачена обов'язковість державної реєстрації; що пройшли державну реєстрацію; які дозволені до використання у дитячому харчуванні відповідними міжнародними організаціями або Європейським Союзом чи які не підлягають реєстрації (отриманню дозволу) в Європейському Союзі (виняток. п. 4)

Продовж. табл. 1.5

1	2
2) барвники	
окрім 	– крім барвників, отриманих з харчових продуктів
3) підсолоджувачі	
окрім 	– крім харчових продуктів для спеціальних медичних цілей, призначених для дітей грудного та раннього віку
4) консерванти, стабілізатори, підсилювачів смаку та/або аромату	
5) пальмовий стеарин, продукти гідрогенізації олій (маргарин, спред), бавовняної олії та/або олії з кунжуту	
6) молока сирого від корів, що не відповідає таким зазначеного Закону	
7) молока сирого від сільськогосподарських тварин, крім зазначених у п. 6 зазначеного Закону	
8) суміші прянощів і трав, які містять харчові добавки, не дозволені для використання у виробництві дитячого харчування	
9) інгредієнти, вироблені з харчових продуктів, які були отримані з генетично модифікованих організмів та/або містили генетично модифіковані організми	
	Забороняється використовувати м'ясо механічної обвалки, свинячу шкуру, субпродукти у виробництві з м'ясними та/або рибними інгредієнтами
	Використання глютену заборонено у виробництві дитячого харчування та молочних сумішей
	Виробництво здійснюється на окремих технологічних лініях, щоб запобігти одночасному фізичному перетину/змішуванню потоків інгредієнтів з іншими харчовими продуктами

1.4 Умови до реклами дитячого харчування, санкції за порушення вимог законодавства в сфері безпеки та якості дитячого харчування

Вимоги до реклами дитячого харчування здійснюється відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу» [18]. Забороняється реклама дитячих молочних сумішей та дитячих сумішей для подальшого годування, крім випадків, передбачених статтею 25 Закону України «Про рекламу дитячого харчування» [19]. Реклама дитячих молочних сумішей та сумішей для подальшого годування дозволяється лише у спеціалізованих виданнях з науковим обґрунтуванням (рис. 1.4) [19].

У яких випадках дозволяється реклама дитячого харчування та дитячих сумішей	- у спеціалізованих виданнях (у тому числі електронних) з питань догляду за дітьми грудного віку та/або дітьми раннього віку
	- у наукових фахових виданнях (у тому числі електронних)
	- у матеріалах (у тому числі електронних), які поширюються на семінарах, конференціях, симпозіумах з медичної тематики, призначених виключно для осіб, які мають кваліфікацію в галузі медицини, харчування або фармації

Рис. 1.4 Випадки, в яких дозволена реклама дитячого харчування та сумішей для подальшого годування, за даними Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу» та Закону України «Про рекламу дитячого харчування»

Виробники не повинні впливати на рішення матерів про припинення грудного вигодовування. Така реклама може містити лише науково доведену інформацію та інформацію, яка не створює враження, що штучне вигодовування є рівноцінним або кращим за грудне вигодовування.

Згідно з Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу» реклама дитячого харчування та молочних сумішей не може здійснюватися шляхом розповсюдження зразків такого дитячого харчування або товарів, пов'язаних з таким дитячим харчуванням, у тому числі за допомогою способів, зображених на рис. 1.5 [17].

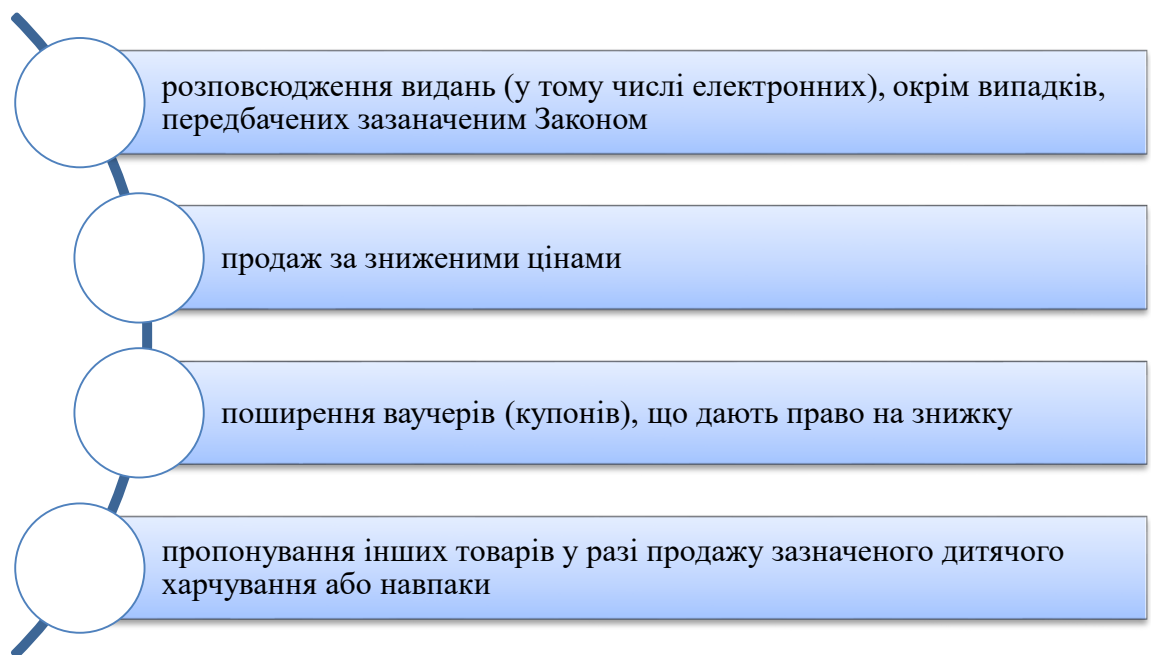

Рис. 1.5 Перелік заборон на розповсюдження зразків дитячого харчування, за даними Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу»

Розрахунок розміру санкцій у вигляді штрафу за порушення вимог законодавства у сфері безпечності та якості дитячого харчування приведено у Законі, що зазначено вище. Суму стягнення у формі штрафу, що дорівнює мінімальній заробітній платі для юридичних та фізичних осіб-підприємців приведено у табл. 1.6 [17].

Таблиця 1.6

**Розмір санкцій у вигляді штрафу за порушення у сфері реклами
дитячих сумішей початкових та дитячих сумішей для подальшого
годування**

Порушення вимог щодо дитячого харчування	Розмір штрафу у розмірі мінімальних заробітних плат	
	для юридичних осіб	для фізичних осіб-підприємців
надсилання повідомлення про намір введення в обіг	8	5
пропонування до реалізації або реалізація з порушенням вмісту та/або кількості інгредієнтів та/або речовин	25	17
пропонування до реалізації або реалізація, що містить заборонені законодавством речовини та/або інгредієнти	40	25

Зміни до Закону України «Про рекламу» також забороняють рекламу дитячих молочних сумішей та сумішей для подальшого годування, які спонукають матерів відмовитися від грудного вигодовування на користь вибору дитячого харчування, та визначають розмір санкцій у вигляді штрафу за порушення у сфері реклами [18].

Висновки до розділу 1

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу» визначає терміни та їх визначення, що використовуються у сфері дитячого харчування.
2. Розглянуто асортиментні групи на ринку дитячого харчування та категорії дитячого харчування, де виділено чотири основні групи, а саме: суміші, каші, пюре, соки. Дитяче харчування на ринку України представлено з поділом за віковою групою: 0-3 місяці, 4-6 місяців, 6-12 місяців, 12+ місяців.
3. Оглянуто, що реклама дитячого харчування та молочних сумішей не може здійснюватися шляхом розповсюдження зразків такого дитячого харчування або товарів, пов'язаних з таким дитячим харчуванням. Забороняється реклама дитячого молока та молочних сумішей у складі продуктів дитячого харчування, крім випадків, передбачених статтею 25 Закону «Про рекламу дитячого харчування». Зміни до Закону забороняють рекламу дитячого молока та молочних сумішей з чітко визначеними винятками, що спрямовано на зменшення впливу виробників дитячого харчування на рішення матерів щодо припинення грудного вигодовування та визначення розміру санкцій у вигляді штрафів за порушення у сфері реклами дитячого молока та молочних сумішей.
4. Розмір санкцій у вигляді штрафу за порушення вимог законодавства у сфері безпечності та якості дитячого харчування (пропонування до реалізації або реалізація з порушенням вмісту та/або кількості інгредієнтів чи речовин – розмір штрафу становить не менше 25 мінімальних заробітних плат для юридичних осіб та 17 для фізичних осіб-підприємців).

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РИНКУ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Огляд тенденцій розвитку дитячого харчування в світі та Україні

У 2023 р. світовий ринок дитячого харчування згенерував близько 71 мільярда доларів США. Згідно з прогнозом Statista Consumer Market Outlook, очікується, що в найближчі роки цей показник зростатиме, досягнувши у 2028 р. прогнозованої величини у 100 мільярдів доларів США [12, 33, 35].

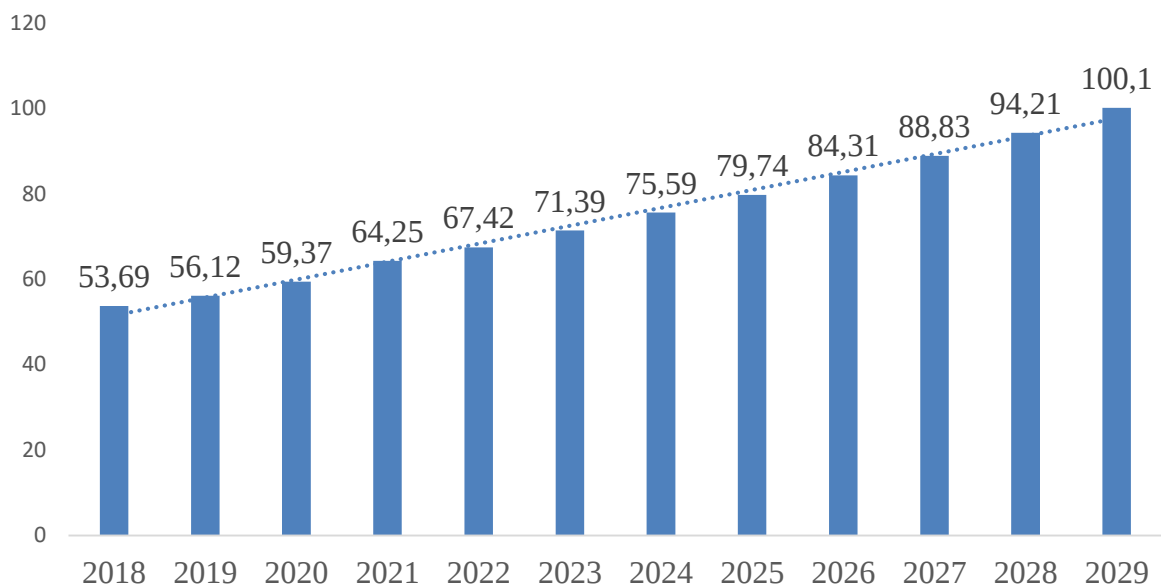

Рис. 2.1 Дохід від ринку дитячого харчування у світі в 2018-2029 рр. (за даними «Statista»)

Дослідження компанією «Business Consulting», показує, що світовий ринок дитячого харчування продовжить зростати, в тому числі у вартісному значенні [29]. Готове дитяче харчування являє собою найбільш цінну категорію, до якої належить сухе дитяче харчування. До переліку світових брендів, які виробляють сухі суміші для дитини, увійшли відомі компанії-титани, як: Nutrilon, Nestle, Hipp, Milupa, Friso, Humana, Bebi, Kabrita.

Ключові тренди розвитку ринку дитячого харчування у світі наведено у рис. 2.2 [29].

Ключові тренди розвитку ринку дитячого харчування	споживачі (батьки) все більш вибагливі у виборі продуктів
	споживачі приділяють більше уваги загальному стану здоров'я, більше споживачів шукають продукти з чистою етикеткою (clean label, natural, organic)
	інновації в упаковці (тетрапак), вихід на ринок продуктів для швидкого годування - продуктів «на ходу»
	розширення асортименту продукції брендів економічної категорії
	залучання споживачів з низьким і середнім рівнем доходу
	роздрібна торгівля через Інтернет

Рис. 2.2 Основні світові тенденції розвитку ринку дитячого харчування (за даними «Business Consulting»)

Серед основних світових тенденцій розвитку ринку дитячого харчування присутнє один з трендів - роздрібна торгівля через Інтернет. На жаль дійсно придбання дитячого харчування через інтернет-магазини батьки мають можливість купити недорогі дитячі молочні суміші для будь-якого віку від популярних брендів, які успішно себе зарекомендували при використанні. Згідно з рейтингом rampik, найкращими молочними сумішами є Nutrilon та HiPP. РАМРІК — інтернет-магазин дитячих товарів. Товари для дітей та батьків з доставкою по та Україні.

Сьогодні ринок дитячого харчування в Україні представлений наступним чином: 25% дитячого харчування виробляється в Україні, а 75% – іноземними виробниками, тобто присутнє імпортозаміщення. Найбільшими експортерами дитячого харчування до України є країни Європейського Союзу,

а саме: Польща, Швейцарія, Німеччина, Словенія, Хорватія, Чеська Республіка, Нідерланди, Ізраїль (рис. 2.3) [11, 34, 35].

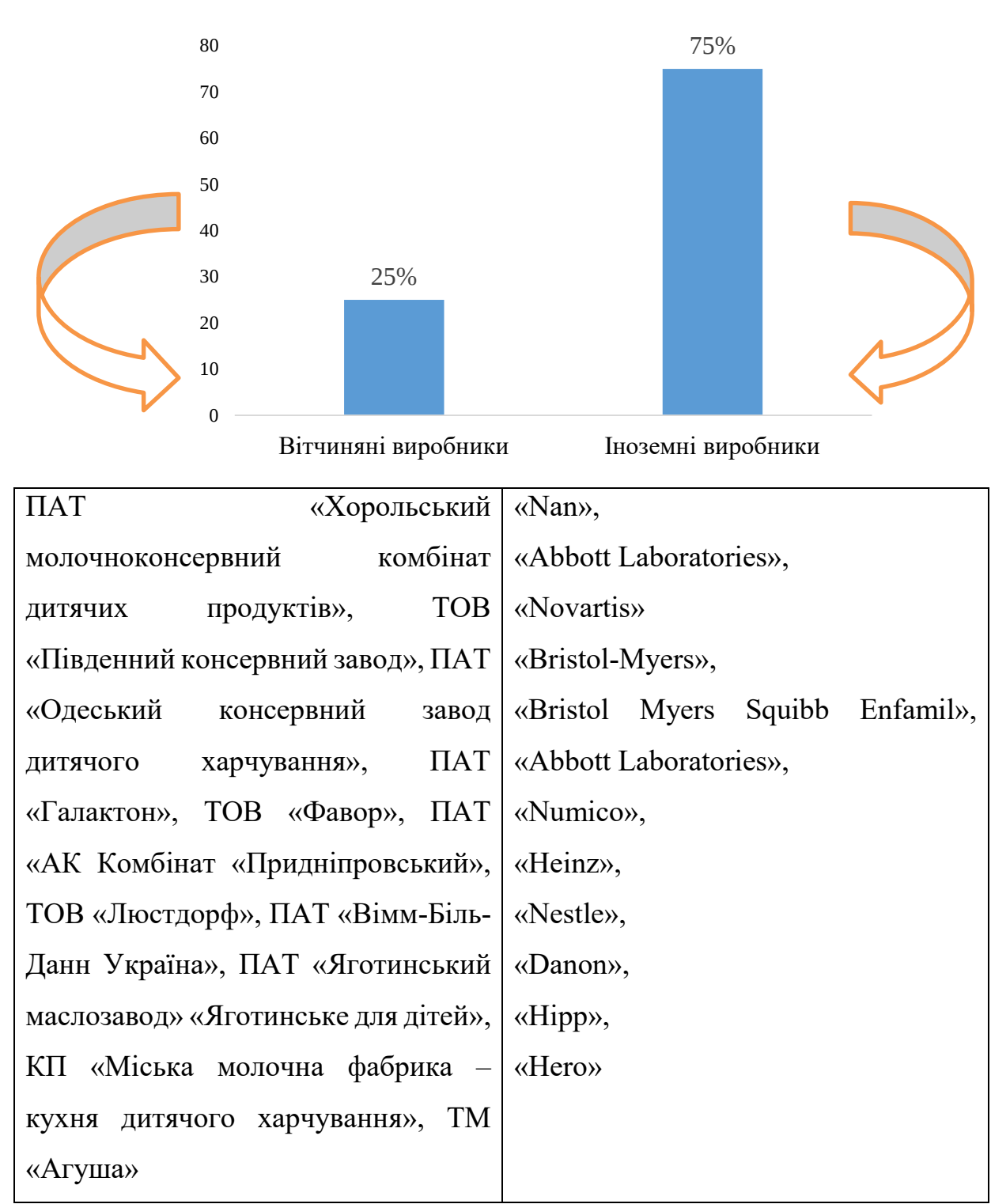

Рис. 2.3 Структура ринку дитячого харчування за виробниками в Україні

Багато компаній проводять дослідження ринку дитячого харчування. Серед них – фірма Pro-Consulting, член міжнародної дослідницької асоціації ESOMAR, яка постійно відстежує розвиток ринку дитячого харчування. Згідно з її дослідженнями, дитяче харчування поділяється за типами продуктів:

- каші швидкого приготування, які достатньо розвести гарячою водою чи молоком;
- каша, яка вже готова до вживання;
- суха молочна суміш, що розводиться гарячою водою;
- різноманітні пюре: з фруктів та ягід, з овочів, м'яса, риби, комбіновані (м'ясо та овочі, фрукти та овочі, риба та овочі, м'ясо та групи) [32].

За даними досліджень компанії Pro-Consulting сегментація вітчизняного ринку дитячого харчування за типом продукції у натуральному вираженні за 9 місяців 2023 р., наведена на рис. 2.4 [32].

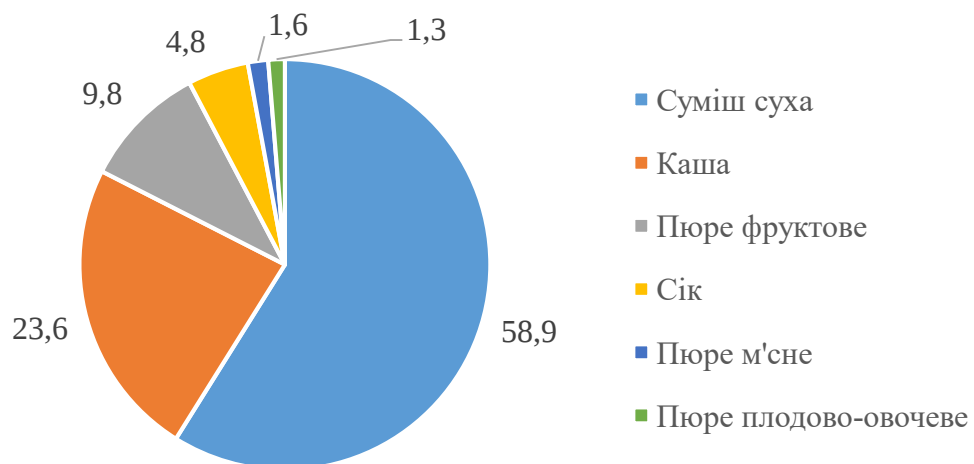

Рис. 2.4 Сегментація вітчизняного ринку дитячого харчування за типом продукції у натуральному вираженні протягом 9 місяців 2023 р., % (джерело Pro-Consulting)

Основними категоріями, які переважають і складають 92,3% ринку, є: сухі суміші 58,9%, каші 23,6% та фруктові пюре 9,8%.

2.2 Дослідження фізичної доступності дитячого харчування

Ми дослідили фізичну доступність сайту Tabletki.ua в категорії «Дитяче харчування» в Харкові станом на 01 жовтня 2024 року [33]. Було виявлено, що на момент проведення дослідження за нашим запитом було зафіксовано 986 результатів. На онлайн-сервісі споживач має можливість отримати дані за категоріями дитячого харчування, яких налічується 23. Найбільшими категоріями є «Фруктові пюре» – 22,2%; «Дитячі молочні каші» – 8,8%; «Цукерки» – 8,1%, а найменшими – «Макаронні вироби, крупи, пластівці для дітей» та «Рибні та овочеві пюре», по 0,5% від загальної кількості (рис. 2.5).

Рис. 2.5 Розподіл товарів категорії «Дитячого харчування» на категорії за чисельністю пропозицій, %

На рис. 2.5 показано розподілення досліджуваної категорії на онлайн-сервісі за торговими назвами, яких на момент аналізу було 53. Фізично доступними були 986 упаковок продуктів дитячого харчування. До трійки лідерів увійшли Bob Snail (144 одиниці, що становить 14,6% від загальної кількості), Hipp (94 одиниці, 9,5%) та Milupa (90 одиниць, 9,3%). Було виявлено, що 0,1% (1 упаковка) займають 8 торгових назв, а саме: Friso, Frumi, Marmaluzi, Aqua Nanny, Bon Boisson, Дитячі ласощі, Карпатська Джерельна, Няня

(рис.

2.6).

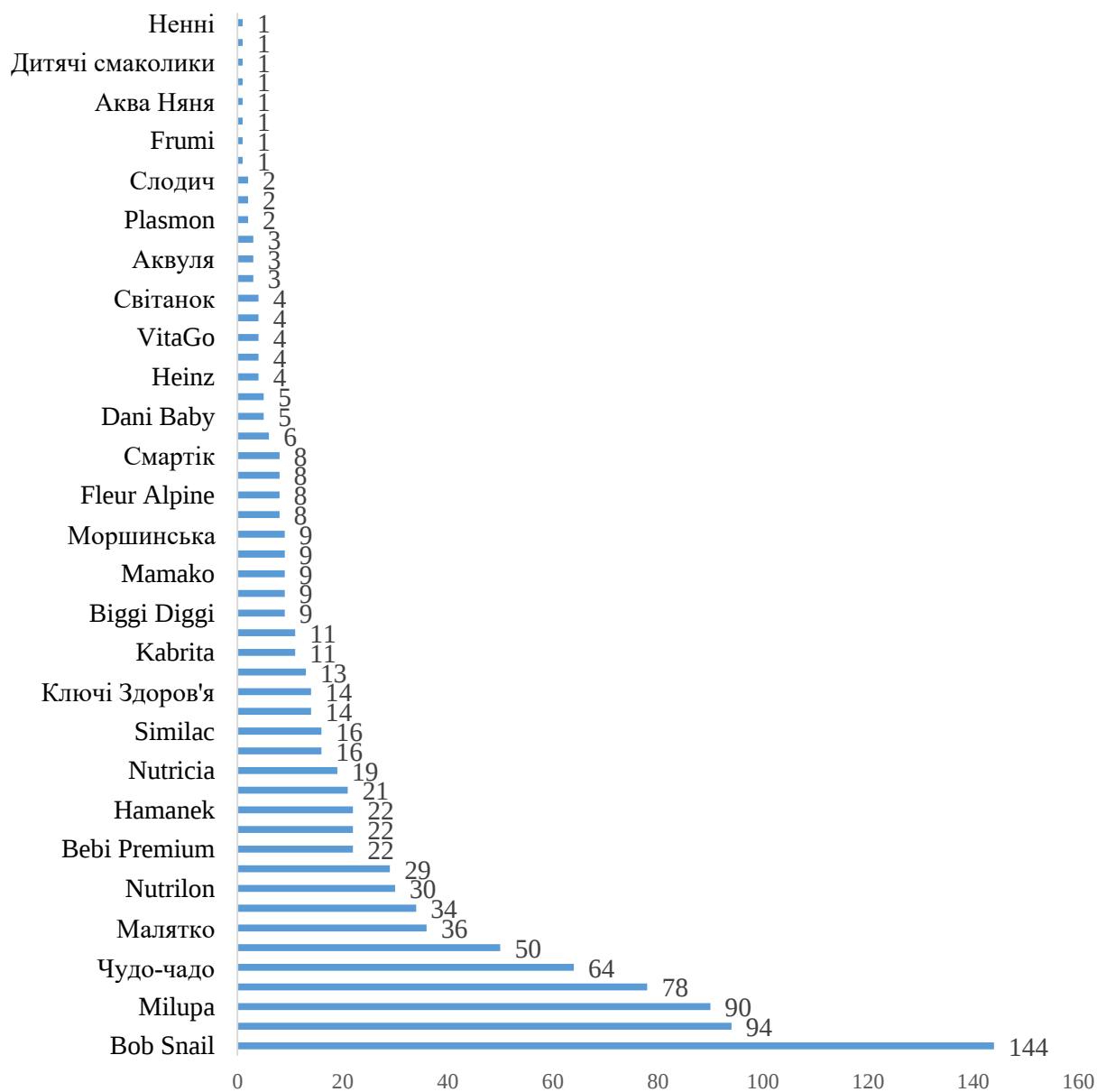

Рис. 2.6 Розподілення за торговими назвами дитячого харчування, упаковки

Ранжування дитячого харчування на Tabletki.ua за виробниками, яких на час аналізу було 38, наведено на рис. 2.6. До трійки лідерів увійшли наступні виробники: ТОВ Еко Снек (144 упаковки, що становить 14,6% від загальної кількості), Нутріція (142 упаковки, 14,3%), ТОВ Нестле (132 упаковки, 13,4%) (рис. 2.7).

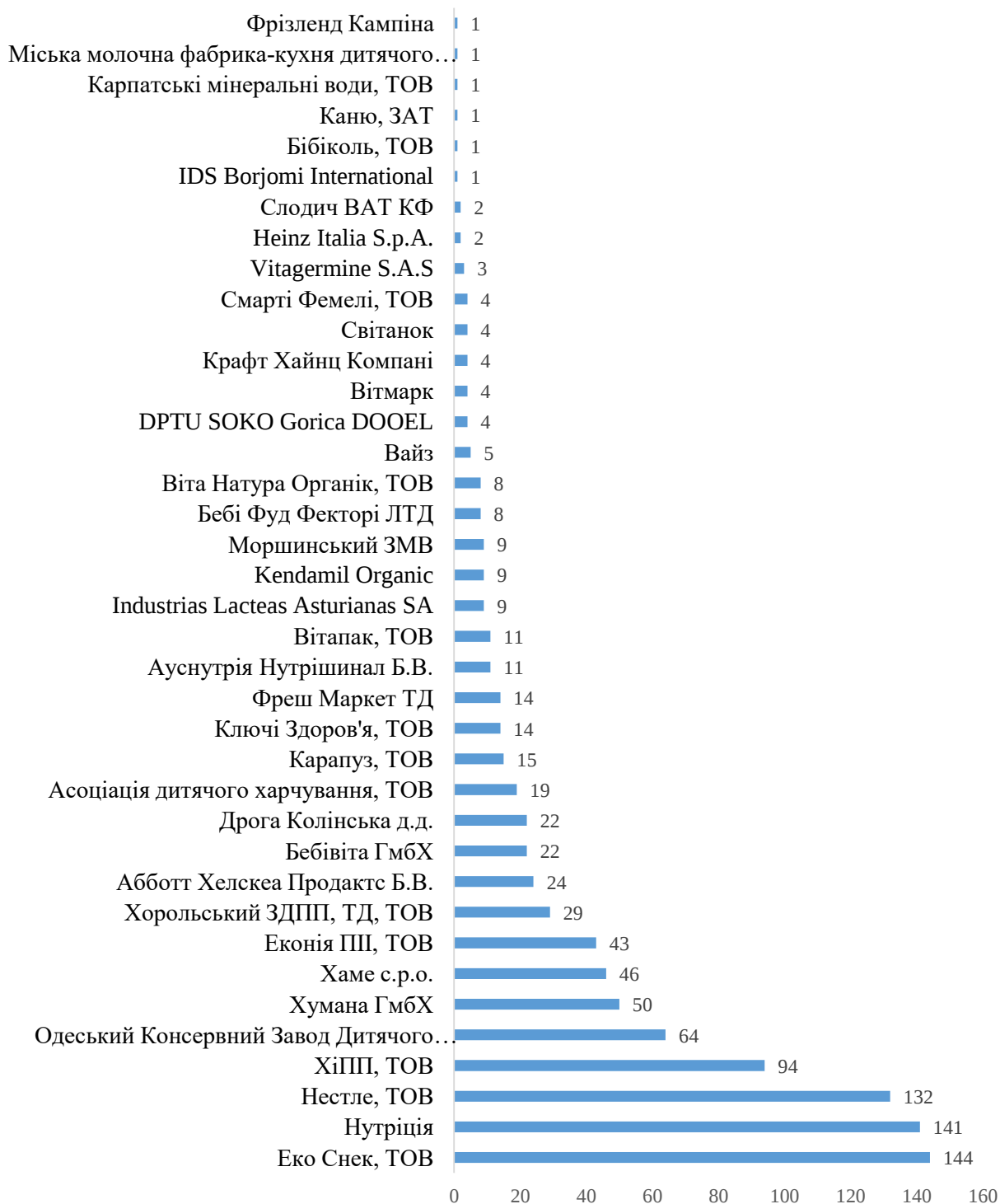

Рис. 2.7 Ранжування за виробниками дитячого харчування, упаковки

Дослідження за країнами походження виробників дитячого харчування на онлайн-сервісі приведено на рис. 2.8, яких нараховано 15. До трійки лідерів увійшли наступні: Україна (393 упаковки, що становить 40,2% від загальної кількості), Нідерланди (177 упаковки, 18,1%), Німеччина (166 упаковки, 17,1%).

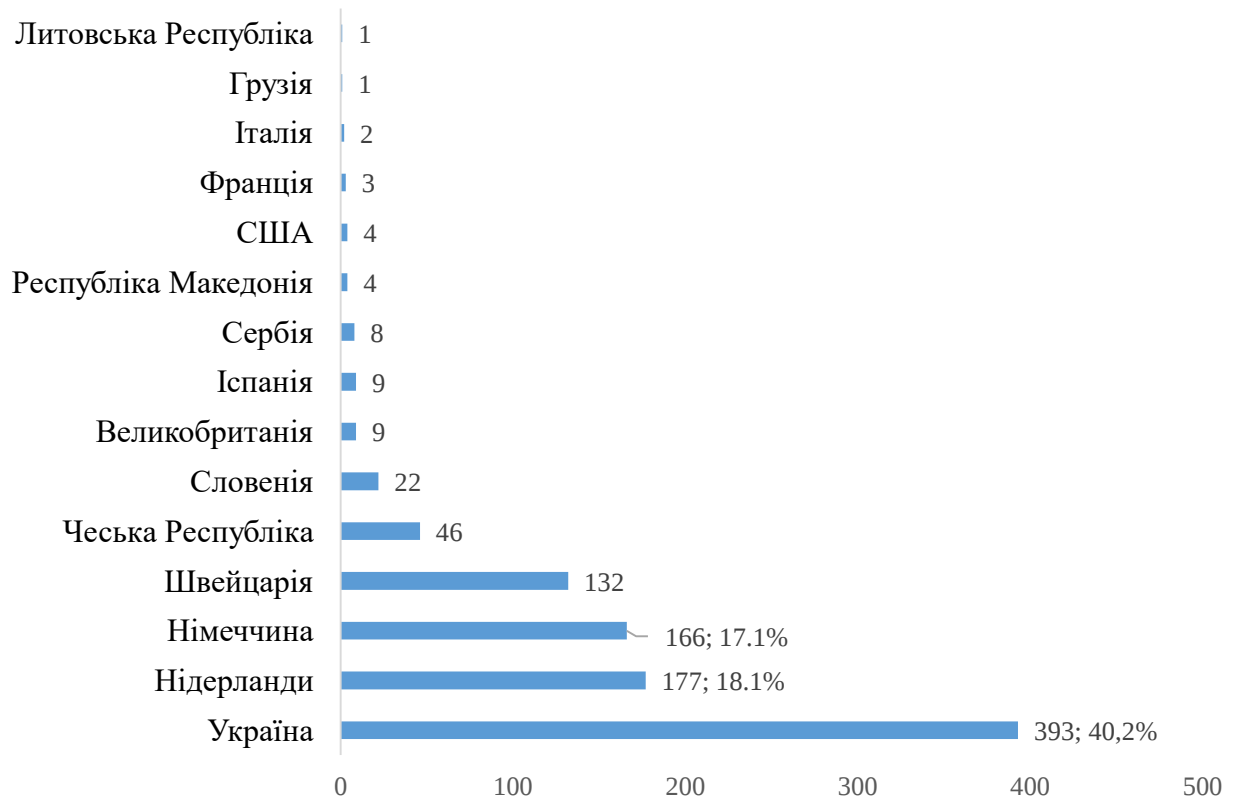

Рис. 2.8 Розподіл за країнами походження виробників дитячого харчування, упаковки

Вибір правильної упаковки для дитячого харчування – важливе рішення, яке впливає як на безпеку, так і на зручність годування дитини. На Tabletki.ua продукт представлений у 6 видах упаковки (рис. 2.9). Перевагу складають скляна банка (160 упаковок, що становить 38,5% від загальної кількості) та паучі (157 упаковок, 37,7%). Численні переваги скляної банки перед

пластиковими та металевими альтернативами роблять їх найкращим варіантом для забезпечення найвищої якості та безпеки дитячого харчування. Також пакування паучі – одноразові пакети з кришкою для зберігання дитячого харчування дуже зручні у використанні, коли потрібно нагодувати малюка на прогулянці, в дорозі або в гостях.

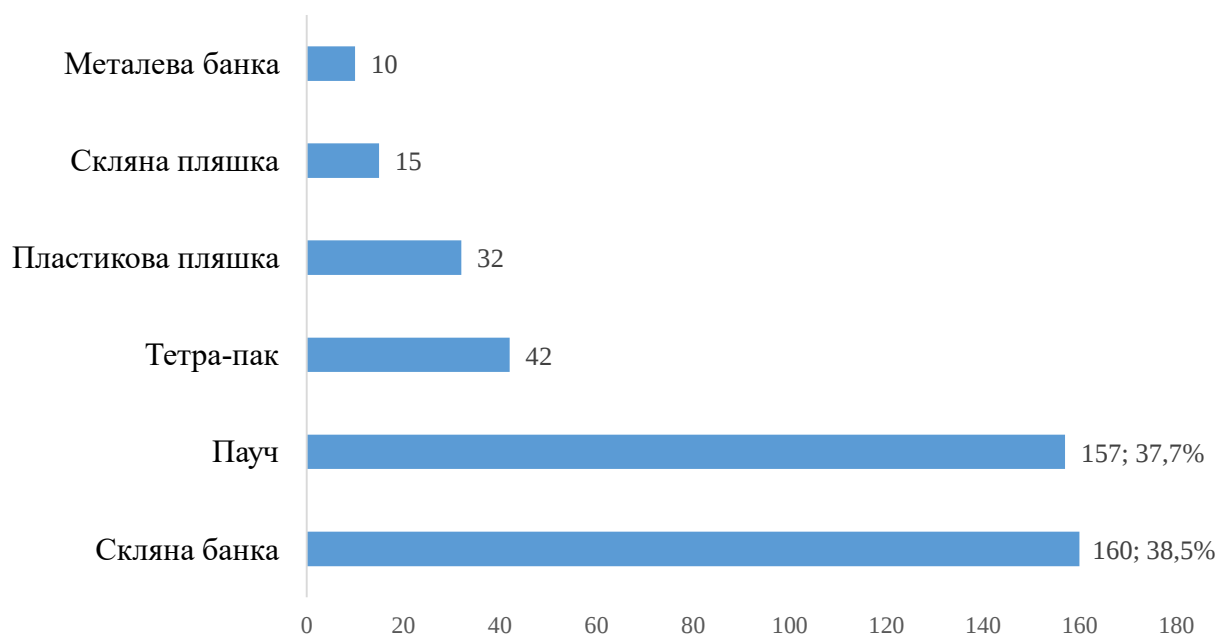

Рис. 2.9 Розподіл за видом упаковки дитячого харчування, упаковки

Для зручності використання виробники дитячого харчування випускають прикорм у різних упаковках від 80 г до 480 г. При дослідженні дитячого харчування за вагою на Tabletki.ua встановлено, що перевагу складають товари з вагою 90 г (53 упаковок, що становить 36,6% від загальної кількості), 30 г (31 упаковок, 21,4%), 120 г (23 упаковок, 15,9%) (рис. 2.10).

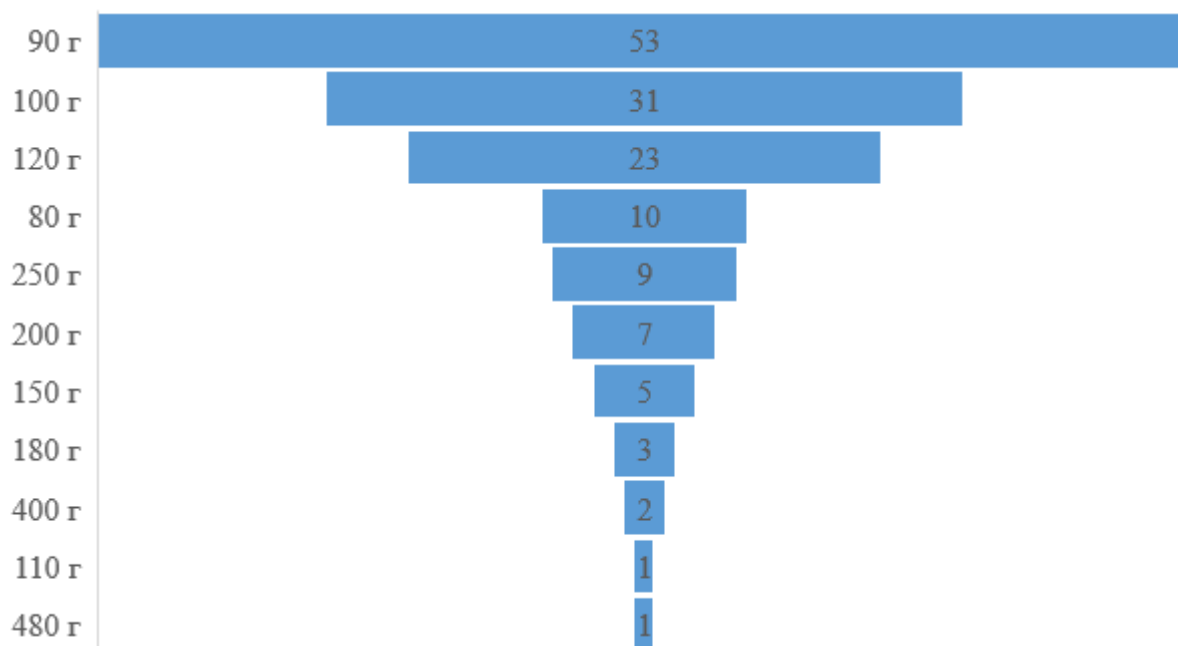

Рис. 2.10 Поділ дитячого харчування за вагою, грам

Таким чином аналіз фізичної доступності дитячого харчування на онлайн-сервісі [Tabletki.ua](https://tabletki.ua) за категорією дитячого харчування дозволив встановити перевагу «Фруктове пюре» 137 упаковок (87,3%), середнє місце займає «Фруктово-овочеве пюре» 13 упаковок (8,3 %), менш за все складає – «Дитячий сік, напій» 7 упаковок (4,5%). На нашу думку пюре переважає тому, що у віці 4-6 місяців розвиток дитини вступає в активну фазу. Для здорового росту дитяче пюре є незамінним продуктом. Особливе місце в цьому списку займають різноманітні пюре. Вони можуть складатися лише з фруктів чи овочів, або ж доповнюватися м'ясними інгредієнтами. Дослідження щодо виду товару дитячого харчування на [Tabletki.ua](https://tabletki.ua), дозволило встановити, що також фізичну перевагу складає харчування у вигляді пюре 94,9% (149 упаковок), що підтверджує твердження наведене вище. Такий вид дитячого харчування, як напої склали лише 3,2% (4 упаковок), а сік займає меншу кількість - лише 1,9 % (3 упаковок).

2.3 Загальний огляд вітчизняних виробників дитячого харчування

Сьогодення галузь дитячого харчування продовжує активно розвиватися й залишається інвестиційно привабливою. Динаміка розвитку вітчизняного виробництва продуктів дитячого харчування свідчить про те, що на сьогодні насичення внутрішнього споживчого ринку власною продукцією є реальною перспективою вітчизняних виробників, що існують, так і для інших іноземних виробників, які планують вихід на ринок дитячого харчування [16, 21].

Нами проаналізовано та узагальнено дані щодо виробників дитячого харчування в Україні (табл. 2.2).

У 2022 р. за даними щорічної премії Ukrainian Business Award рейтинг кращих виробників дитячого харчування очолює ТОВ «Хорольський завод дитячих продуктів харчування» (серії Малиш, Малютка). Особливістю компанії є використання свіжого молока та інших інгредієнтів, вирощених у спеціальних сировинних зонах. Компанія гарантує бездоганну якість та безпеку своєї продукції, що підтверджено сертифікатами Міжнародної системи управління безпекою та якістю харчових продуктів [29].

Компанія Nutricia – європейський лідер на ринку дитячого харчування. Понад 110 років експерти створюють якісне та безпечне дитяче харчування з використанням найсучасніших технологій та, дотримуючись міжнародних стандартів, на 23-х заводах світу [20].

Асортимент продукції Есоніа включає серію вод для дитячого харчування. Кожен етап виробничого процесу контролюється сертифікованою лабораторією, оснащеною сучасним обладнанням, здатним аналізувати воду за 25 фізико-хімічними показниками [22].

Слід зазначити, що компанія АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» експортує продукцію до понад 25 країн [22].

Таблиця 2.1

Виробники дитячого харчування в Україні

Виробник	Дата заснування	Юридична адреса	Основний вид діяльності	Продукція
1	2	3	4	5
ТОВ «Хорольський завод дитячих продуктів харчування»	30.06.1972	м. Хорол, Полтавська обл.	виробництво дитячого та спеціального харчування	сухі молочні суміші «Малиш», «Малютка», «Малишка», «Малютка premium»
ТОВ ПП «Нутриція Україна» (Nutricia)	22.05.2003	м. Київ	випуск широкої лінійки дитячих сумішей, каш та інших продуктів дитячого харчування з урахуванням вікових потреб малюків	«Nutridrink Powder зі смаком полуниці» 335 г
ТОВ «ХІПП-Ужгород» (Bebivita)	14.08.2007	село Кибляри, Закарпатська обл., Ужгородський р-н.	виробництво дитячого харчування та дієтичних харчових продуктів	дитячі молочні суміші; харчові продукти для дітей молодшого віку без солі

Продовж. таб. 2.1

1	2	3	4	5
ТОВ «ПІ ЕКОНІЯ» (Малятко)	26.09.2007	м. Золотоноша, Черкаська обл.	виробництво дитячого харчування та питної води	серію їжі та напоїв для немовлят «Малятко», «Аквуля»
ТОВ «ХІПП Україна» (Hipp)	22.05.2003	м. Київ	протягом 60 років компанія надає перевагу органічному сільському господарству	молочні суміші, прикорми (овочеві пюре, м'ясо-овочеві, рибо- овочеві та м'ясні пюре
АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» (Чудо Чадо)	24.01.1996	село Степанівка, Роздільнянський р-н., Одеська обл.	виробництво дитячого харчування та дитячих напоїв	пюре з груш і яблук, фруктові соки, соки першого віджиму
ТОВ «Асоціація дитячого харчування» (Карапуз)	07.04.1999	м. Дніпро, Дніпропетровська обл	виробництво дитячого харчування та дієтичних харчових продуктів	всі групи першого прикорму: сухі розчинні каші, пюре (фруктові та овочеві), соки (фруктові та овочеві)

Ми проаналізували опитування, проведене «Українською Бізнес Премією» (Ukrainian Business Award), яка запропонувала споживачам дитячого харчування пройти анкетування у 2022 р. та обрати найкращого, на їхню думку, виробника. За результатами опитування було отримано результати, наведені на рис. 2.11 [20].

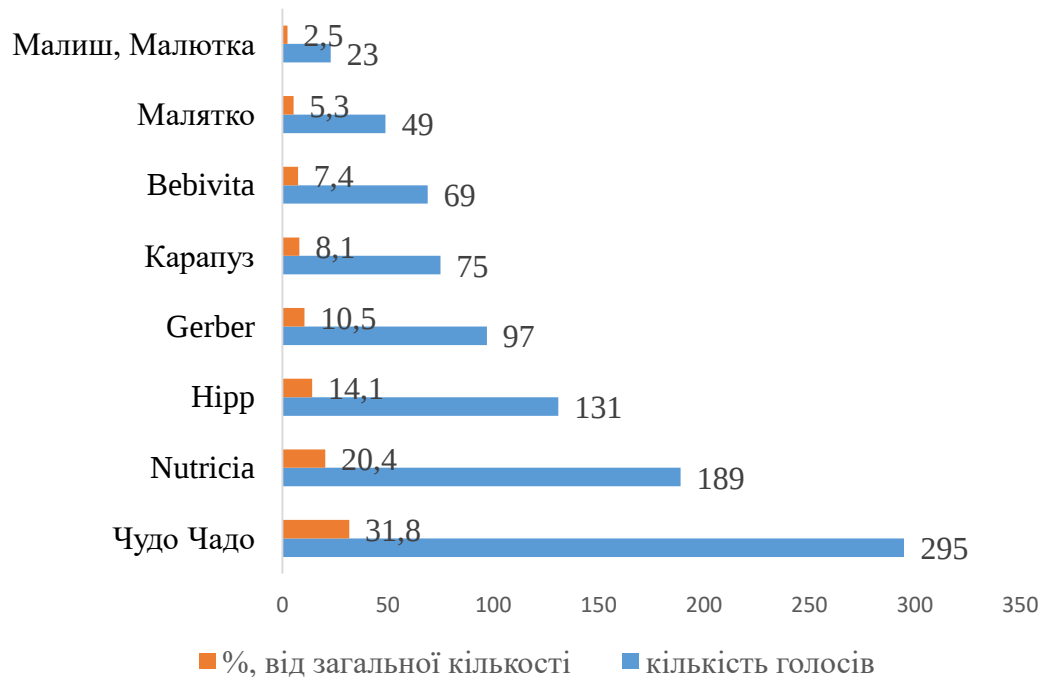

Рис. 2.11 Найкращі виробники дитячого харчування за версією споживачів у 2022 р. (за даним досліджень «Ukrainian Business Award»)

Згідно з даними, наведеними на графіку, можна зробити висновок, що найбільш за все споживачі віддали перевагу 3 виробникам: за Чудо Чадо проголосували 295 споживачів, 31,8%; Nutricia – 189 осіб, 20,4%; Hipp – 131 споживач, 14,1%. На жаль прихильників Малиш, Малютка лише 23, що становить 2,5%.

Також компанія «Українська Бізнес Премія» провела аналітику усіх виробників дитячого харчування на території України у 2022 р. Методика, згідно з якою визначалися кращі компанії, розроблена компанією «Ukrainian

Business Award» і являє собою комплексну оцінку позицій компанії на ринку України. Комплексний аналіз складався з аналізу наступних даних:

- фінансових показників компанії (ліквідність, платоспроможність, прибутковість, імпорту та експорту);
- ринкові позиції (частка на ринку, темп зростання, вебсайт, соціальні мережі, відгуки);
- фактори ризику (зв'язки, судові справи, розслідування, борги, податкова інформація, ліцензії, сертифікати, дозволи) [20].

Рис. 2.12 Рейтинг кращих вітчизняних компаній-виробників дитячого харчування (за даним досліджень комплексної оцінки виробничих компаній «Ukrainian Business Award»)

Виходячи з наведених вище даних на рис. 2.12, можна зробити висновок, що дані про споживачів та аналітика щодо виробників дитячого харчування суттєво відрізняються. За даними Ukrainian Business Awards, рейтинг найкращих вітчизняних компаній-виробників дитячого харчування очолює ТОВ «Хорольський завод дитячого харчування» («Малиш», «Малютка»), який у споживчому рейтингу, навпаки, посів останнє 9-те місце.

Висновки до розділу 2

1. Оглянуто, що у 2023 році об'єм світового ринку дитячого харчування склав близько 71 мільярда доларів США. За прогнозами міжнародної платформи бізнес-даних «Statista», цей показник буде зростати в найближчі роки, досягнувши у 2028 році значення 100 мільярдів доларів США. За її даними ринкова вартість харчування немовлят у всьому світі за 2024 р. становить 75,59 мільйона доларів та до 2029 р. має зрости до 100,1 мільйона доларів. Отже прогнозований приріст обсягів виробництва дитячого харчування – 24,51 мільйона доларів за 5 років або 4,9 на рік.

2. Проведено дослідження фізичної доступності дитячого харчування на онлайн-сервісі Tabletki.ua. Налічується 23 категорії дитячого харчування, найбільшими є «Фруктові пюре» – 22,2%; «Дитячі молочні каші» – 8,8%; «Цукерки» – 8,1%. На сайті присутні 986 торгових назв досліджуваної категорії товарів, до трійки лідерів увійшли: Bob Snail (14,6% від загальної кількості), Hipp (9,5%), Milupa (9,3%). За країнами походження виробників дитячого харчування трійку лідерів очолюють: Україна (40,2% від загальної кількості), Нідерланди (18,1%), Німеччина (17,1%). Серед 38 виробників, переважають наступні: ТОВ Еко Снек (14,6%), Нутріція (14,3%), ТОВ Нестле (3,4%). Перевагу складають товари з вагою 90 грам (53 упаковок, що становить 36,6% від загальної кількості). Серед пакування переважають скляні банки (38,5%) та паучі (37,7%).

3. Проаналізовано та узагальнено дані щодо виробників дитячого харчування в Україні. Встановлено, що ТОВ «Хорольський завод дитячих продуктів харчування» було засновано понад 52 роки тому – у 1972 р. м. Хорол, Полтавська обл., який є найстарішим підприємством в країні, а наймолодші були засновані понад 20 років, а саме у 2003 р. – ТОВ ПП «Нутріція Україна» (Nutricia) та ТОВ «ХІПП Україна» (Hipp) м. Київ.

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ

3.1 Аналіз чинників, які впливають на розвиток дитячого харчування: зростаючий попит на здорову продукцію в категорії дитячого харчування, демографічна криза населення України

Серед основних факторів впливу щодо розвитку вітчизняного ринку дитячого харчування на сьогоднішній день можливо відмітити 7 головних, які ми розглянемо у ході досліджень. Першим вагомим фактором є зростаючий попит серед користувачів (батьків) на здорові продукти дитячого харчування, так зване прагнення до натуральних, органічних продуктів [1].

Проаналізуємо чинник І. Зростання попиту на корисні так звані «здорові» продукти.

Збалансоване та якісне харчування для дітей на основі корисних продуктів є необхідною умовою для нормального розвитку дитячого організму. Здорове, правильне харчування є одним з найважливіших аспектів способу життя людини та чинників її здоров'я. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, 80% усіх захворювань тією чи іншою мірою пов'язані з харчуванням, а 40% з них - безпосередньо з раціоном людини [35].

Важливість здорового харчування відома всім. Безперечно, збалансоване харчування важливе для фізичного та розумового розвитку дитини. Адже вживання правильних продуктів допомагає підтримувати оптимальну вагу дитини, знижує ризик виникнення діабету та серцево-судинних захворювань. У поєднанні з активним способом життя вживання «здорових» продуктів допоможе зберегти здоров'я в дитинстві й в майбутньому. Здорове харчування передбачає, що в раціоні присутні як тваринні білки (м'ясо, риба, яйця, молоко), так і рослинні (бобові, картопля, насіння, горіхи, зернові та ін.) [1]. Згідно з фізіологічними нормами, частина тваринних білків повинна складати 55% від загальної кількості споживаних

білків. Немовлята мають багато проблем з харчуванням, коли починають їсти самостійно. Здорова дієта повинна бути збалансованою за вмістом білків, жирів і вуглеводів. Навчивши дитину правильно харчуватися з дитинства, батькам ніколи не доведеться стикатися з проблемами харчування в майбутньому, що призведе до поліпшення здоров'я в цілому [4, 6].

На жаль, демографічна криза українського населення є фактором, який призвів до зменшення споживання дитячого харчування [12].

Чинник, який ми будемо аналізувати подальше - II. Демографічна криза українського населення.

Слід наголосити, що загальна кількість населення України почала скорочуватися ще у 1992-1993 роках, на той час чисельне значення українського населення досягло 52 мільйонів. На рис. 3.1 наведено коефіцієнти чисельності українського населення за підсумками 2021 року: народжуваність - 7,3%, смертність - 18,5%, природний приріст від'ємний - -11,2%.

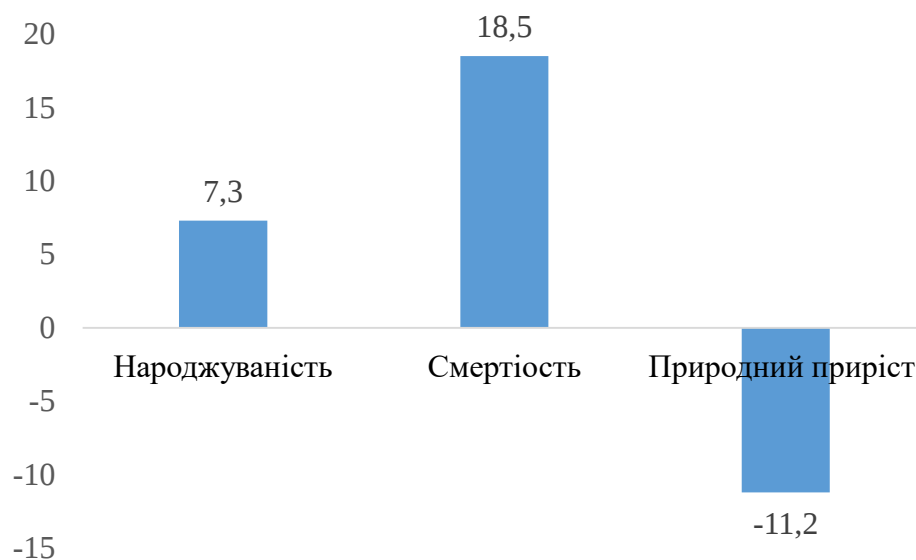

Рис. 3.1 Демографічні коефіцієнти чисельності українського населення за підсумками 2021 року

За даними Державної служби статистики, станом на 1 лютого 2022 р. чисельність наявного населення становила 41 130 432 особи, тоді як постійного населення України склала 40 960 795 осіб. Також, за даними Державної служби статистики та Міністерства юстиції, станом на 4 серпня 2023 р. народжуваність в Україні знижується, зменшення почалося з 2011 р. (рис. 3.2) [5].

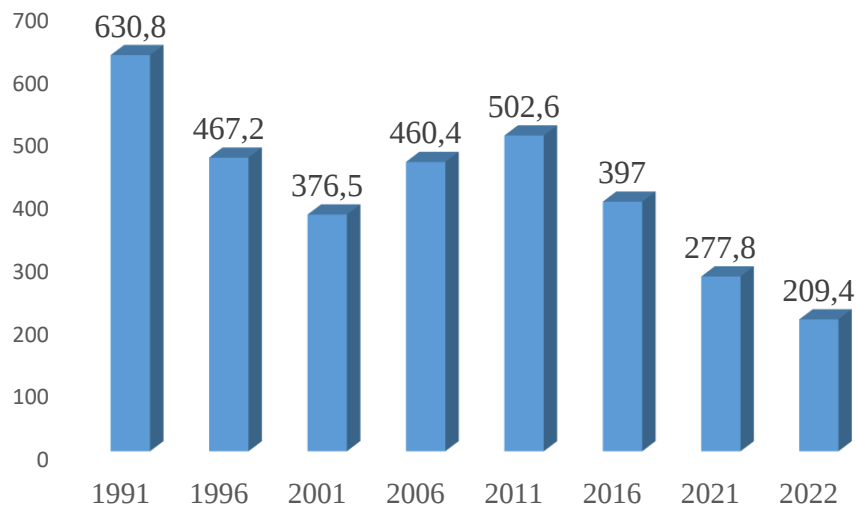

Рис. 3.2 Рівень народжуваності в Україні, особи (за даними Держстату Опендатабот та Мін'юсту станом на 4 серпня 2023 р.)

Натомість навіть без повномасштабної війни показники народжуваності в Україні вдвічі менші: на кінець 2021 р. 100 жінок народжували 110 дітей. Модель «сім'я з двома дітьми» поступово змінилася на звичну нині «сім'ю з однією дитиною», яка не відтворює чисельність. Опитування, проведене до річниці повномасштабного вторгнення показало, що 16% українців змінили місце проживання, а 72% – залишалися вдома [14]. Наразі немає точних даних про населення України після 24 лютого 2022 р. Таким чином, скорочення чисельності українського населення неминуче призводить до зменшення попиту на дитяче харчування [12, 14].

3.2 Дослідження показників, що мають вплив на розвиток дитячого харчування

Ми також дослідили показник, який суттєво знижує розвиток ринку дитячого харчування: збиток врожаю, а саме втрата посівних площ через військові дії [12].

Результати дослідження Міжнародного центру української перемоги та Мережі захисту національних інтересів (NATIONAL INTERESTS ADVOCACY NETWORK (ANTS)) про вплив російської агресії на світову продовольчу безпеку свідчать, що Україна втратила 19,3% посівних площ через війну. Слід відмітити, що понад 5000 тис. гектарів орних земель в Україні не використовуються через війну росії. Шкода, завдана українським ґрунтам, становить понад 900 млрд гривень. Наразі Україна є найбільш замінованою країною у світі. Орні поля заповнені снарядами та мінами, що не розірвалися. Також відсутність води для зрошення через підриг Каховської дамби, обмежений експорт через українські порти та знищення інфраструктури та техніки. Найбільша площа замінованих земель знаходиться на півдні та сході – Дніпропетровська, Миколаївська, Сумська, Харківська, Запорізька та Херсонська області. На рис. 3.3 приведено дані щодо областей, які потрібно обстежити на наявність вибухових пристроїв. У Херсонській області потрібно обстежити понад 208 000 гектарів, у Харківській - майже 160 000 гектарів, у Миколаївській - понад 85 000 гектарів [9].

Варто підкреслити, що згідно з експертними дослідженнями, після війни, без надзвичайних заходів на державному рівні та підтримки міжнародної спільноти, Україна може втратити третину посівних площ - 10-12 мільйонів гектарів. Це 30-35 мільйонів тонн зерна, яке могло б забезпечити продовольством значну частину населення планети. Яке зазвичай, використовуються у виробництві дитячих сумішей, круп тощо [9].

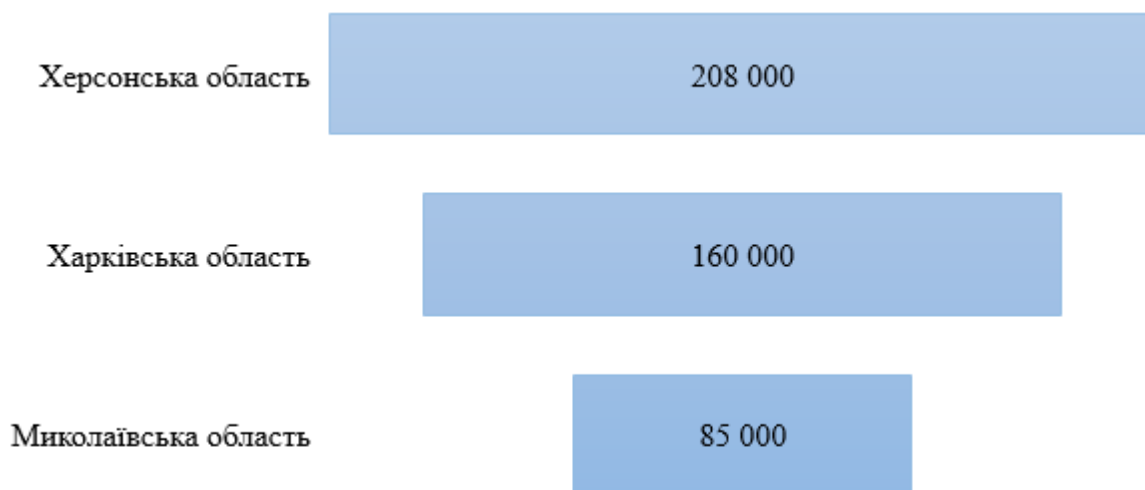

Рис. 3.3 Області, площі яких необхідно обстежити, через замінування, гектари

Слід зазначити, що до війни в Україні для розвитку вітчизняного виробництва продуктів дитячого харчування та сировини держава проводила наступні заходи:

- надавала державні дотації сільськогосподарським виробникам для виробництва екологічно чистої сировини для дитячого харчування;
- було запроваджено державні централізовані капітальні вкладення на модернізацію виробництва;
- технічне переоснащення потужностей з виробництва дитячого харчування;
- підтримувалося органічне виробництво;
- впроваджувалося екологічно чисті пакувальні матеріали;
- передбачалося розміщення державного замовлення для вітчизняних виробників продуктів дитячого харчування та сировини.

Наступний чинник, який було нами досліджено - IV. Підвищення цін на енергоресурси, який мав негативний наслідок тп призвів до зниження споживання дитячого харчування це підвищення цін на енергоресурси в країні [12].

З початку збройного вторгнення росії у 2022 році тариф на електроенергію для населення підвищувався двічі. Це сталося з огляду на ситуацію, що склалася через війну та низку проблем, пов'язаних з енергосистемою. Після пошкодження критичної інфраструктури та скорочення генерації з'явилася необхідність збільшити ліквідність на ринку, щоб генеруючі компанії могли отримати кошти на ремонт та відновлення. Згідно з постановою КМ України від 31 травня 2024 р. № 632 з 1 червня тариф на електроенергію для побутових споживачів збільшився на 39 % (з 2,64 грн/кВт·год до 4,32 грн/кВт·год). З 1 червня 2023 року з 1,68 грн до 2,64 грн, а потім з 1 червня 2024 року з 2,64 грн до 4,32 грн. Новий тариф був встановлений з урахуванням собівартості виробництва електроенергії на атомних та гідроелектростанціях. Разом з тим, з 07:00 до 11:00 та з 23:00 до 24:00 ціни на світло для бізнесу підвищено до 6900 грн/МВт-год (раніше – 5600 грн/МВт-год). Для бізнесу з 08:00 до 11:00 ціни не зміняться – 6900 грн/МВт-год. Вечірні тарифи – з 17:00 до 23:00 – зросли до 9000 грн/МВт-год (раніше – 7500 грн/МВт-год). Таким чином, за час війни ціни на електроенергію зросли у 2,5 рази [8].

Безумовно підвищення ціни на електроенергію для бізнесменів призведе до збільшення ціни на дитяче харчування, що має негативні наслідки – збільшення ціни на товари дитячого харчування.

Наступний фактор, який було досліджено – V. Автоматизація виробництва та розвиток сільськогосподарських технологій (розумне сільське господарство).

Технологічний прогрес в аграрній галузі задовольняє зростаючий попит на автоматизацію, діджиталізацію та екологічну стійкість на фермах [12, 25]. Сучасні тенденції в сільському господарстві свідчать про перехід до «розумного» землеробства та ефективного використання часу і ресурсів при одночасному зменшенні втрат врожаю. Приблизно десять років тому сільське господарство пройшло ряд технологічних перетворень:

- стало більш індустріалізованим та технологічно насиченим;

- використовувалися різноманітні гаджети для смартземлеробства;
- вводилися роботизація виробництва;
- аграрії отримали кращий контроль над процесом вирощування культурних рослин;
- процес зростання врожаю став більш передбачуваним та ефективним.

Слід зазначити що впровадження «розумного сільського господарства» на цей час – це концепція, яка використовує перспективні технології: інтернет речей, комп'ютерний зір, штучний інтелект, автоматизовані етапи ланцюжка від вирощування до поставки натуральних продуктів, які використовуються в дитячому харчуванні. В останні роки впровадження інформаційних технологій в сільському господарстві призвело до коригування способів обробки сільськогосподарських культур та управління полями, що зменшило потрапляння пестицидів та заборонених хімічних речовин у натуральному землеробстві. Автоматизовані технології щодо вирощування та збору врожаю докорінно змінили концепцію сільського господарства, зробивши його більш безпечним та простим. В цей час перспективними є створення і впровадження у виробництво нових сортів сільськогосподарських культур з використанням новітніх методів біотехнології – клітинної та генетичної інженерії. Крім того, «розумне сільське господарство» зазвичай використовує екологічно чисті засоби для вирощування сільськогосподарських культур [25]. Бактеріальні біодобрива та препарати живих ґрунтових мікроорганізмів, так звані бактеріальні препарати, промислово виробляються для «розумного агровиробництва». Застосування яких покращує живлення рослин та підвищує врожайність культур. Новітні біотехнології у сільському господарстві покращують якість зернових культур, риби та худоби, які використовуються для виробництва дитячого харчування [25].

3.3 Аналіз факторів, які мають вплив на обіг у сфері дитячого харчування:

Далі ми дослідили фактор -VI. Гуманітарна допомога. Останній має вплив на обіг дитячого харчування - отримання державою гуманітарної допомоги на дитяче харчування від урядів та міністерств різних країн та міжнародних організацій [12].

У зв'язку з війною Міністерство охорони здоров'я України вже понад два роки отримує гуманітарну допомогу від урядів і міністерств різних країн та міжнародних організацій (табл. 3.1).

Допомога надходить від наступних організацій:

- уряду Об'єднаних Арабських Еміратів,
- Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ,
- благодійних організацій «Medical Life Lines Ukraine», Великобританія
- «Direct Relief», США,
- «C.U.B.A. gGmbH», Німеччина,
- Урядового агентства стратегічних резервів Польщі,
- організації «Direct Relief», Республіки Куба,
- Угорської міжцерковної допомоги,
- фармацевтична компанія «Sanofi», Франція,
- фармацевтичної компанії «ANSA BAL TIC», Литва,
- компанія «Фармацевти без кордонів», Німеччина,
- Дитячий Фонд ООН (UNICEF),
- фармацевтична компанія «Pfizer», США,
- фармацевтичної компанії «Recordati Polska sp. z o.o.» Польща [24].

Таблиця 3.1

Дані про надходження гуманітарної допомоги на дитяче харчування від урядів та міністерств різних країн та міжнародних організацій

Дата	Дитяче харчування, вантажні палети*
09.10.2023 р.	52
16.10.2023 р.	1
23.10.2023 р.	78
03.11.2023 р.	84
06.11.2023 р.	80
25.12.2023 р.	125

*вантажна палета має розмір 1000*1200*145

Також наступний впливовий негативний фактор на розвиток ринку дитячого харчування – VII. Падіння купівельної спроможності населення [12].

За даними Державної служби статистики України та Національного банку України, у третьому кварталі 2022 р. ВВП скоротився на 30,8 % р/р, а в IV кварталі - 35,0 % р/р. Згідно з Щомісячним економічним моніторингом України Інституту економічних досліджень та політичних консультацій (січень 2023 року), реальний ВВП України скоротився на 30 % у 2022 р. через погіршення макроекономічних показників. Міністерство економіки України також підтвердило падіння ВВП на 32-33,5 % у 2022 р. Це відбулося: через падіння виробництва внаслідок руйнування виробничої, транспортної та енергетичної інфраструктури; анексії територій росією; порушення логістичних та виробничих зв'язків між підприємствами; скорочення експорту товарів та послуг, а також зниження споживчого попиту дитяче харчування на внутрішньому ринку [5].

Висновки до розділу 3

1. Проаналізовано сім факторів, що впливають на сучасний стан та розвиток ринку дитячого харчування в Україні. Попит зростає завдяки батькам, які безсумнівно, віддають перевагу здоровим, натуральним продуктам, коли мова йде про дитяче харчування. Слід наголосити, що зі зменшенням чисельності населення України неминуче скорочується попит на дитяче харчування.
2. За оцінками, понад 5 мільйонів гектарів орних земель в Україні не використовуються через війну, що призвело до зниження рівня розвитку дитячого харчування. З початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року країна втратила 19,3% орних земель. Найбільші площі замінованих земель були виявлені в наступних областях: Дніпропетровська, Миколаївська, Сумська, Харківська, Запорізька та Херсонська.
3. З'ясовано, що основними факторами, що стримують розвиток ринку продуктів дитячого харчування в Україні, є рівень доходів покупців (у 2022 р., падіння ВВП на 32-33,5%) та загальна несприятлива демографічна ситуація в країні (за підсумками даних 2021 р. коефіцієнти: народжуваності - 7,3 %, смертності - 18,5%, а природний приріст від'ємний – -11,2 %.).
4. Проаналізовано, що підвищення ціни на електроенергію на 1300 грн/МВт-год для бізнесменів (з 5600 грн/МВт-год до 6900 грн/МВт-год), призведе до різкого збільшення ціни на дитяче харчування. Оглянуто, що автоматизація та застосування новітніх технологій у сільському господарстві має позитивний вплив на розвиток галузі, що досліджувалася. На жаль висока інфляція, падіння купівельної спроможності українського населення, які стикнулися зі зниженням доходів чи взагалі втратою роботи через повномасштабну війну, мали негативний вплив на розвиток продуктів дитячого харчування.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Категорія дитячого харчування є досить великою та різноманітною групою товарів. Асортимент продукції включає три категорії продуктів, призначених для штучного вигодовування (замінники материнського молока), прикорму та лікувально-профілактичного харчування (дієти). Серед продуктів прикорму виділяють чотири основні категорії дитячого харчування: суміші, каші, пюре та соки. Дитяче харчування на українському ринку поділяється на вікові групи: 0-3 місяці, 4-6 місяців, 6-12 місяців, 12+ місяців.
2. Досліджено, що у 2023 році світовий ринок дитячого харчування згенерував близько 71 мільярда доларів США. За даними Statista Consumer Market Outlook, очікується, що в найближчі роки цей показник зростатиме, досягнувши прогнозованого значення 100 мільярдів доларів США у 2028 р. З погляду типу продукції, у 2023 році на внутрішньому ринку домінували сухі суміші (58,9%), каші (23,6%) та фруктові пюре (9,8%). Сьогодні ринок дитячого харчування в Україні на 75% представлений іноземними виробниками, а 25% виробляється в країні - відбувається імпортозаміщення. Найбільшими експортерами дитячого харчування в Україну є країни Європейського Союзу - Польща, Швейцарія та Німеччина.
3. Було проведено дослідження фізичної доступності категорії «Дитяче харчування» станом на 01 жовтня 2024 року. На момент проведення дослідження було зафіксовано 986 результатів. На онлайн-сервісі споживачі мають можливість отримати дані про категорії дитячого харчування, яких налічується 23. Найбільшими категоріями є «Фруктові пюре» - 22,2%; «Дитячі молочні каші» - 8,8%; «Цукерки» - 8,1%, а найменшими - «Макаронні вироби, крупи, пластівці для дітей» та «Рибні та овочеві пюре», по 0,5% від загальної кількості. Встановлено 53 торгові назви. До трійки лідерів увійшли Bob Snail (144 одиниці, що становить 14,6% від загальної кількості), Hipp (94 одиниці, 9,5%) та Milupa (90 одиниць, 9,3%). Дослідження за країнами походження виробників дитячого

харчування на онлайн-сервісі дозволило встановити, що вітчизняного виробництва налічувалось 393 упаковки, що становить 40,2% від загальної кількості, а 60% іноземні виробники - Нідерланди (18,1%), Німеччина (17,1%).

4. Досліджено, що переважають ТОВ Еко Снек (14,6%), Нутріція (14,3%), ТОВ Нестле (13,4%). Пакування дитячого харчування у 6 видах упаковок. Перевагу складають скляна банка (160 упаковок, що становить 38,5% від загальної кількості) та паучі (157 упаковок, 37,7%). Для зручності використання виробники дитячого харчування випускають прикорм у різних упаковках від 80 г до 480 г. На Tabletki.ua встановлено, що перевагу складають товари з вагою 90 г (36,6% від загальної кількості), 30 г (21,4%), 120 г (15,9%)
5. Оглянуто, що у 2022 р. за версією щорічної премії «Ukrainian Business Award» рейтинг кращих виробників дитячого харчування очолює ТОВ «Хорольський завод дитячих продуктів харчування» (серії Малиш, Малютка). Також згідно з опитуванням рейтинг серед споживачів (батьками покупцями) дитячого харчування очолив ТОВ «Хорольський завод дитячого харчування» («Малиш», «Малютка») (84,2%). За версією «Ukrainian Business Award», найбільш за все споживачі віддали перевагу 3 виробникам: за Чудо Чадо (АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування»), 31,8%; Nutricia (ТОВ ПП «Нутріція Україна») 20,4%; Ніпп (ТОВ «ХІПП Україна») 14,1%.
6. Проаналізовано 7 основних факторів впливу щодо розвитку вітчизняного ринку дитячого харчування на сьогоднішній день. Першим вагомим фактором є зростаючий попит серед користувачів (батьків) на здорові продукти дитячого харчування, так зване прагнення до натуральних, органічних продуктів. На жаль, демографічна криза українського населення є фактором, який призвів до зменшення споживання дитячого харчування. За підсумками 2021 року: народжуваність - 7,3%, смертність - 18,5%, природний приріст від'ємний – -11,2%. Однак навіть без повномасштабної

війни в Україні ці цифри вдвічі нижчі: 110 дітей на 100 жінок. Модель «сім'я з двома дітьми» поступово поступилася місцем поширеній нині «сім'ї з однією дитиною», яка не відтворює чисельність.

7. Оглянуто ще один показник, який суттєво знижує попит на дитяче харчування, є пошкодження посівів, а саме втрата врожаю через військові дії. Понад 5 000 тисяч гектарів орних земель в Україні не використовуються через війну росії. Збитки, завдані українським ґрунтам, становлять понад 900 мільярдів гривень. Найбільша площа замінованих земель знаходиться на півдні та сході – Дніпропетровська, Миколаївська, Сумська, Харківська, Запорізька та Херсонська області. Також, звісно, підвищення ціни на електроенергію до 6900 грн/МВт-год (раніше - 5600 грн/МВт-год) для суб'єктів господарювання призвів до збільшення ціни на дитяче харчування. Технологічний прогрес в аграрній галузі задовольняє зростаючий попит на автоматизацію, діджиталізацію та екологічну стійкість на фермах. Автоматизація виробництва та розвиток сільськогосподарських технологій (розумне сільське господарство) призведе до збільшення розвитку продуктів дитяче харчування.
8. Оглянуто, що МОЗ України вже понад два роки отримує гуманітарну допомогу від урядів і міністерств різних країн та міжнародних організацій: уряду Об'єднаних Арабських Еміратів, Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ, благодійних організацій «Medical Life Lines Ukraine», Великобританія «Direct Relief», США. Станом на 25.12.2023 р. було отримано більш за все палет з дитячим харчуванням - 125 протягом 2023 р.
9. На жаль в Україні відбулося падіння ВВП на 32-33,5% у 2022 р: через падіння виробництва внаслідок руйнування виробничої, транспортної та енергетичної інфраструктури; анексії територій росією; порушення логістичних та виробничих зв'язків між підприємствами; скорочення експорту товарів та послуг, а також зниження споживчого попиту на внутрішньому ринку на дитяче харчування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вітчизняна індустрія дитячого харчування: сучасний стан та перспективні напрямки розвитку. URL: <https://nubip.edu.ua/node/6391> (дата звернення 12.11.2024).
2. Висновок санітарно-епідеміологічної експертизи на дитяче харчування. URL: <https://www.viconsult.com/ua/vysnovok-sanitarno-epidemiologichnoyi-ekspertyzy-na-dytyache-kharchuvannya/> (дата звернення 13.11.2024).
3. Вороніна Г. О. Особливості розвитку ринку дитячого харчування України. *«Вісник Хмельницького національного університету»*. 2011. № 6. Т. 4. С. 35–39.
4. Головіна Н. А. Оцінка сучасного стану ринку продуктів дитячого харчування в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 28-1. С. 138–142.
5. Держстат. Опендатабот. Мін'юсту. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/newborn-2023> (дата звернення 10.11.2024).
6. Дідченко Ю. О., Юдіна Н. В. Дослідження ринку дитячих товарів в Україні. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2018. № 3. С. 38–42.
7. Должанський І. З., Вороніна Г. О. «Аналіз ринку дитячого харчування в Україні». URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2010_1_82_89.pdf (дата звернення 10.11.2024).
8. Із 1 червня значно зростуть тарифи на електроенергію для бізнесу – НКРЕКП. 22 травня 2024. URL: https://buh.ligazakon.net/news/227909_z-1-cherhvnyya-znachno-zrostut-tarifi-na-elektroenergyu-dlya-bznesu--nkrekp (дата звернення 20.11.2024).
9. Ільченко Л. Україна втратила 19,3% посівних площ через війну — дослідження. *Економічна правда*. 12 січня 2024. <https://www.epravda.com.ua/news/2024/01/12/708698/> URL: (дата звернення 10.11.2024).

10. Колбіна Н. Г. Проблемні питання розвитку ринку дитячого харчування в Україні. *Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 10–11 грудня 2021 р.). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права». 2021. С. 75–79.
11. Колбіна Н. Г. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання виробництва та обігу дитячого харчування. *Київський часопис*. 2022. № 1. С. 117-122. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2022.1.18>
12. Міжнародна платформа бізнес-даних «Statista». URL: <https://www.statista.com/statistics/249469/global-baby-food-market-size-2015/> (дата звернення 02.10.2024)
13. Назаркіна В. М., Міщенко В. І., Стегній А. С. *Огляд асортименту сумішей для дітей з непереносимістю лактози Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів*: матеріали X наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяченої пам'яті зав. каф. управління та економіки фармації з технологією ліків, д-ра фарм. наук, проф. Т.А. Грошового (17 – 18 жовтня 2024 р.). – Тернопіль : ТНМУ, 2024. – С. 235-236.
14. Населення та міграція/Population and migration. Державна служба статистики. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnasel_u.htm URL: (дата звернення 02.10.2024)
15. Офіційний сайт НУБіП України. «Наука НУБіП України — індустрії дитячого харчування» URL: <https://nubip.edu.ua/node/10349> (дата звернення 02.11.2024)
16. Поліщук Г. Є. «Перспективи розвитку виробництва продуктів дитячого харчування в Україні». URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a6463fbc-ee52-4e5f-93eb-4c45c4d04d9b/content> (дата звернення 02.10.2024)
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у

відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1822-20#Text> (дата звернення 02.10.2024)

18.Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах і енергії : наказ МОЗ України від 03.09.2017 № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-17#Text> (дата звернення 02.10.2024)

19.Про рекламу : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%8F%D1%87%D0%B5+%D1%85%D0%B0%D1%80%D1%87%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F#Text> (дата звернення 02.10.2024)

20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу Відомості Верховної Ради. 2022, № 1, ст.2. URL. Закон України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1822-20#Text> (дата звернення: 02.10.2024).

21.Рейтинг кращих виробників дитячого харчування. URL: <https://uba.top/rating-children-food/> (дата звернення 02.10.2024)

22.Терлецька Т. І. Прикорм. Коли? Як? Скільки? URL: <https://baltapmsd.botg.gov.ua/prykorm-koly-yak-skilky/> (дата звернення 12.11.2024).

23.Чазов Є. В. «Дослідження ринку дитячого харчування України». URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/141.pdf> (дата звернення 12.11.2024).

24.«Швидкі» та медичні меблі – гуманітарна допомога минулого тижня. URL:<https://moz.gov.ua/uk/shvidki-ta-medichni-mebli-%E2%80%93-gumanitarna-dopomoga-minulogo-tizhnja> (дата звернення 02.10.2024)

- 25.10 найкращих тенденцій, технологій та інновацій у сільському господарстві за 2022 рік. 03.01.2023. URL: <https://dia.dp.gov.ua/10-najkrashhix-tendencij-texnologij-ta-innovacij-u-silskomu-gospodarstvi-za-2022-rik/> (дата звернення 02.10.2024)
- 26.Baby Cereals (Baby Food) Market in Germany - Outlook to 2020: Market Size, Growth and Forecast Analytics. URL: <https://www.leadingmarketresearch.com/food-and-beverage/baby-cereals-baby-food-market-in-germany-outlook-to-2020-market-size> (Date of access: 07.10.2024)
- 27.European Baby Food Market Size & Share Analysis - Growth Trends & Forecasts (2024 - 2029) URL: <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/europe-baby-food-market> (Date of access: 05.11.2024)
- 28.Formulation and Manufacturing of Infant and Toddler Foods. IFT. Food Technology. Issues. October 2003, Vol. 57. №. 10. URL: https://www.ift.org/news-and-publications/food-technology-magazine/issues/2003/october/features/developing-foods_formulation-and-manufacturing-of-infant-and-toddler-foods (Date of access: 17.11.2024)
- 29.Global Baby Food Market Size, Share & Industry Trends Analysis Report By Category, By Product Type (Milk formula, Dried Baby Food, Prepared Baby Food, and Others), By Distribution Channel, By Regional Outlook and Forecast, 2023 – 2030. URL: <https://www.kbvresearch.com/baby-food-market/> (Date of access: 07.10.2024)
- 30.Guidance on ending the inappropriate promotion of foods for infants and young children: implementation manual. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/260137/9789241513470-eng.pdf> (Date of access: 10.10.2024)
- 31.Meredith Alda. Prepared Baby Food – Germany. URL: <https://www.statista.com/outlook/emo/food/baby-food/prepared-baby-food/germany> (Date of access: 05.11.2024)

- 32.Pro-Consulting. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-detskogo-pitaniya-v-ukraine-2021-9-mes-2023-gg> (Date of access: 17.11.2024)
- 33.Tabletki.ua. URL: <https://tabletki.ua/uk/category/166/kharkov/> (Date of access: 17.11.2024)
- 34.The best organic baby formula at the best price. URL: https://organicbabyfood.shop/?p=B1VpnRFID&gad_source=1&gclid=CjwKC_AiA3Na5BhAZEiwAzrfagJzwqYVUjo1rxUJ6A_-xQmx_rr6B60fY5OpKNGx2npT2bi0uSCjm_BoCaWcQAvD_BwE (Date of access: 17.11.2024)
- 35.The Europeanan Union Baby and Infant Food Market Report Description. URL: <https://www.wm-strategy.com/european-union-homogenised-baby-foods-market> (Date of access: 05.11.2024)

ДОДАТКИ

Міністерство охорони здоров'я України
Тернопільський національний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського
Міністерства охорони здоров'я України

**Матеріали X науково-практичної
конференції з міжнародною участю**

**НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС І
ОПТИМІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ
ПРОЦЕСІВ СТВОРЕННЯ
ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ**

**присвячена пам'яті завідувача кафедри
управління та економіки фармації з
технологією ліків, доктора
фармацевтичних наук, професора
Тараса Андрійовича Грошового**

17-18 жовтня 2024 року

УДК 615.1

Редакційна колегія:

проф. Корда М.М., проф. Кліщ І.М., проф. Олещук О.М.,
проф. Самогальська О.Є., проф. Фіра Л.С., доц. Белей Н.М.,
доц. Шанайда М.І., доц. Вронська Л.В., доц. Демчук М.Б.,
доц. Покотило О.О., доц. Дуб А.І., доц. Будняк Л.І.

Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів: матеріали X наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяченої пам'яті зав. каф. управління та економіки фармації з технологією ліків, д-ра фарм. наук, проф. Т.А. Грошового (17 – 18 жовтня 2024 р.). – Тернопіль : ТНМУ, 2024. – 261 с.

*Усі матеріали збірника подаються в авторській редакції.
Відповідальність за представлені результати досліджень несуть автори тез.*

© ТНМУ «Укрмедкнига», 2024

декількох років позиції лідера за обсягами продажів займає препарат Keytruda. Встановлено, що у 2023 р. питома вага (%) реалізації цього препарату у світі становила 12,0%. Зазначений препарат рекомендовано для застосування в хіміотерапії багатьох пухлин, зокрема у лікування раку молочної залози у жінок, меланому, раку легень, сечового міхура, шийки та тіла матки, класичної лімфоми Ходжкіна тощо. До 6,0% продажів припадало на препарат Revlimid, по 5,0% – на Darzalex та Opdivo та по 3,0% на Ibrance, Imbruvica, Perjeta, Tagrisso та Xtandi відповідно. У свою чергу, 57% обсягів реалізації ППП у світі припадало на велику чисельну кількість інших торгових найменувань ліків. Слід зазначити, що до групи препаратів-лідерів за обсягами продажів увійшли високовартісні інноваційні ліки. У більшості економічно розвинутих країн вартість застосування таких препаратів компенсується за рахунок державних або суспільних фондів, тому що їх застосування у схемах хіміотерапії є дуже обтяжливим для пацієнтів.

Висновки. Можна стверджувати, що світовий ринок ППП у своєму розвитку характеризуються тенденціями до монополізації за різними параметрами (географічна сегментація, фірми-виробники, торгові найменування ліків). Це може мати негативні наслідки для ефективного вирішення питання рівного доступу хворих на онкологічні патології до сучасних, високоефективних препаратів протипухлинної дії.

ОГЛЯД АСОРТИМЕНТУ СУМІШЕЙ ДЛЯ ДІТЕЙ З НЕПЕРЕНОСИМІСТЮ ЛАКТОЗИ

Назаркіна В., Міщенко В., Стегній Г.

Національний фармацевтичний університет,
м. Харків, Україна

viktoriyamischenko@ukr.net

Актуальність. Симптоми функціональних розладів шлунково-кишкового тракту (коліки, часті зригування та закрепи) спостерігаються у кожної другої дитини віком до 6 місяців. Іноді метеоризм, болі в животі, порушення випорожнень можуть свідчити про серйозне захворювання - лактазну недостатність. При лактазній недостатності альтернативою грудному молоку є безлактозне харчування. Тому питання дослідження безмолочних сумішей є актуальним питанням.

Мета роботи. Оглянути асортимент сумішей для дітей з непереносимістю лактози.

Матеріали та методи. У роботі було використано оглядовий метод, системного аналізу, досліджувалися сайти гіпермаркету дитячих товарів «Країна казок», «Мамин дім», Tabletki.ua.

Результати. Існує три види молочних сумішей для дітей віком від народження до одного року з непереносимістю лактози (рис.).

низьколактозні суміші

мають позначку "НЛ", містять лактозні компоненти в невеликій кількості, використовуються в терапевтичних цілях

гіпоалергенні суміші

продукти без вмісту природних компонентів, потенційних алергенів (молока, глютену, адаптованого білка);

безлактозні суміші

повноцінне харчування на основі соєвого молока, збагачене вітамінами і мінералами

Рис. Види молочних сумішей для дітей віком від народження до одного року, які не переносять лактозу

Продовж дод. А

Станом на 05.10.2024 р. ми дослідили наявний фізичний асортимент безмолочних сумішей для дітей з непереносимістю лактози, які присутні в гіпермаркетах дитячих товарів та аптеках м. Харкова (табл.).

Таблиця.
Безмолочні суміші для дітей, які присутні в гіпермаркетах дитячих товарів та аптеках м. Харкова

Назва товару	Виробник, країна	Середня ціна в гіпермаркетах дитячих товарів, грн	Ціна в аптеках, грн	
			min	max
Безмолочна каша Humana Рисова органічна, 200 г	Humana GmbH, Німеччина	122,00	113,40	181,44
Безмолочна каша Fleur Alpine Гречана гіпоалергенна, 175 г	Vita Natura Organic, Україна	219,00	277,87	-
Каша безмолочна Fleur Alpine Кукурудзяна з пребіотиками гіпоалергенна для дітей з 5 місяців, 175 г	Vita Natura Organic, Україна	-	202,62	-
Органічна безмолочна каша HiPP Кукурудзяна з 4 місяців 200 г	HiPP, Німеччина	189,00	109,53	206,30
Каша безмолочна Gerber мультислакова для дітей з 6 місяців, 200 г	ТОВ Нестле Швейцарія	115,80	107,80	117,50

Висновки. На час аналізу «Каша безмолочна HiPP органічна Кукурудзяна, з 4 місяців, 200 г» HiPP, Німеччина була фізично доступна в 391 аптеці м. Харкова. Товари вітчизняного виробництва - «Безмолочна каша Fleur Alpine Гречана гіпоалергенна, 175 г та «Каша безмолочна Fleur Alpine Кукурудзяна з пребіотиками гіпоалергенна для дітей з 5 місяців, 175 г» Vita Natura Organic, Україна - наявні тільки в одній аптеці міста, що свідчить про їх фізичну недоступність. Розбіг цін між середніми цінами в гіпермаркетах дитячих товарів та аптеках не перевищує 17%.

АНАЛІЗ РИНКУ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ЦУКРОВОГО ДІАБЕТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Попова І.

Національний фармацевтичний університет,
м. Харків, Україна
ira_popova_dik@ukr.net

Актуальність. Оскільки рівень захворюваності на цукровий діабет в Україні є досить високим, потреба у препаратах для його лікування зберігається. Пероральні препарати для зниження рівня цукру в крові є ключовими для лікування більшості хворих на цукровий діабет, особливо, оскільки 85-90% випадків припадає на 2 тип цукрового діабету. На цій підставі виникає необхідність дослідження ринку фармацевтичних препаратів для лікування цукрового діабету.

Метою роботи є оцінка ринку фармацевтичних препаратів для лікування цукрового діабету.

Методи дослідження. У дослідженні використано методи аналізу і синтезу; метод порівняння; системно-аналітичний

<i>Гевкалюк Н., Пальчевський Т.</i> ПРОГНОЗУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПАТОГЕНЕТИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ЗАХВОРЮВАНЬ ПАРОДОНТА В ПАЦІЄНТІВ У ПОСТКОВІДНИЙ ПЕРІОД	221
<i>Голубєв В., Жилієв В., Левих А.</i> ВПЛИВ МЕТФОРМІНУ НА ВМІСТ АКВАПОРИНУ-1 У ГОЛОВНОМУ МОЗКУ ЩУРІВ З ГОСТРИМ ВНУТРІШНЬОМОЗКОВИМ КРОВОВИЛИВОМ НА ТЛІ ЦУКРОВОГО ДІАБЕТУ 2 ТИПУ	222
<i>Комарник Я., Лопатинська О.</i> ДОКАЗОВІ КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ОМЕГА-3 ПОЛІЕНАСИЧЕНИХ ЖИРНИХ КИСЛОТ У КЛІНІЧНІЙ ПРАКТИЦІ	224
<i>Москаленко Ю.</i> ІНДЕКС МАСИ ТІЛА ЯК ПРЕДИКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕРАПІЇ ІНГІБІТОРАМИ ІМУННИХ КОНТРОЛЬНИХ ТОЧОК	225
<i>Полюк Х., Мельник М.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ОКИСНО-ВІДНОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗЧИНІВ НЕСТЕРОЇДНИХ ПРОТИЗАПАЛЬНИХ ПРЕПАРАТІВ	226
<i>Rydchuk M., Plotytsia S., Yanovych D., Zasadna Z.</i> UPLC-MS/MS STUDY OF FLUBENDAZOLE PHARMACOKINETICS IN ANIMAL BLOOD PLASMA	227

РОЗДІЛ 13. ОПТИМІЗАЦІЯ ФАРМАКОЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

<i>Гриньків Я.</i> ПОРІВНЯННЯ ВАРТОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ МІГРЕНІ ПРЕПАРАТАМИ ТОПІРАМАТУ, ЗАРЕЄСТРОВАНИМИ В УКРАЇНІ	228
<i>Демчук М., Маланчук Н., Покотило О., Павлишин С.</i> ПОРІВНЯЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СПОЖИВАННЯ БЕТА-АДРЕНОБЛОКАТОРІВ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ У 2021-2023 РР.	230
<i>Дідик В., Тарасенко Г., Страшний В., Куришко Г.</i> АНАЛІЗ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ НЕСТЕРОЇДНИХ ПРОТИЗАПАЛЬНИХ ЗАСОБІВ	231
<i>Зайченко Г., Дяченко О.</i> ВИЗНАЧЕННЯ ЧАСТОТИ НЕСПРИЯТЛИВИХ НАСЛІДКІВ, ФАКТОРІВ ТА ГРУП РИЗИКУ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЛІКАРСЬКОГО ЗАСОБУ КСАВРОН	232
<i>Костюк І.</i> МІНІ-ЗВІТ З ГОСПІТАЛЬНОЇ ОЦІНКИ МЕДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	233
<i>Матуцак М.</i> РЕЗУЛЬТАТИ СТРУКТУРНОГО АНАЛІЗУ СВІТОВОГО РИНКУ ПРОТИПУХЛИННИХ ПРЕПАРАТІВ	234
<i>Назаркіна В., Міщенко В., Стегній Г.</i> ОГЛЯД АСОРТИМЕНТУ СУМІШЕЙ ДЛЯ ДІТЕЙ З НЕПЕРЕНОСИМІСТЮ ЛАКТОЗИ	235
<i>Попова І.</i> АНАЛІЗ РИНКУ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ЦУКРОВОГО ДІАБЕТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	236
<i>Чернишова Т., Покотило О.</i> ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕЄСТРІВ МЕДИЧНИХ ВИРОБІВ 2023 vs 2024	238

